

<http://ui.ac.ir/en>

Journal of Researches in Linguistics

E-ISSN: 2322-3413

13(2), 189-216

Received: 15.07.2022 Accepted: 20.08.2022

Research Paper

Perfect Construction in Persian within the Framework of Distributed Morphology

Mazdak Anosheh*

Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, University of Tehran, Tehran, Iran
mazdakanushe@ut.ac.ir

Abstract:

Within the non-lexicalist framework of Distributed Morphology (DM), proposed in the early 1990's by Halle and Marantz, there is no pre-syntactic generative lexicon in which words are derived and all morphosyntactic elements are subject to competition for Vocabulary Item insertion in the head of functional projections. Based on this formal approach to grammar, the present study investigates the perfect construction and past participle ending in Persian, without resorting to their semantic properties. The past participle ending usually called “-en” since the earliest generative work, is one of the most pervasive functional elements in Persian. This suffix not only combines with present and past verbs in indicative and subjunctive moods, but also it appears in both finite and non-finite clauses (i.e. clauses with or without Tense and Agr) and is even present in smaller constituents such as words. The study explores the nature of participle inflection and perfect constructions in two successive parts. From an empirical perspective and beyond the purely theoretical assumptions, in the first part arguments drawn from language data are used to show that “De” realized as “de” or “te” at PF, is the underlying form of perfect suffix and it never appears with subjunctive verbs in past tense. This analysis has two important consequences. First, the so-called past participle in not derived from the past stem of verbs. But, contextual allomorphy which plays a central role in this research, realizes different forms of a morpheme determined by some items, including perfect suffix, in its context. Second, past perfect subjunctive clauses are not found in Persian, although “-en” suffix has a widespread distribution in this language. The second part discusses some views on syntactic word formation of present perfect verbs, by focusing on the assumptions being made within the framework of DM. Such a strategy, it is suggested, can be generalized to all cases of perfect constructions with some subtle differences in post-syntactic operations. Meanwhile, it will be argued that perfect suffix is inserted in the head of Particle Phrase licensed by Aspect Phrase.

Keywords: Perfect Aspect, Tense, Past Participle, Allomorphy, Late Insertion

Introduction

Distributed Morphology (DM) introduced in Halle and Marantz (1993, 1994) in the early 1990s is a grammatical model that has emerged within the framework of Principles and Parameters. DM which represents a set of hypotheses about the interaction among components of grammar, including Morphology, syntax and phonology claims that the complex structure of a word is created in the same way as is the complex structure of a phrase or sentence. It is important to say that Distributed Morphology is a framework within the Minimalist Program (MP) which rejects the Lexicalist hypothesis and the notion of a generative lexicon (Siddiqi 2009). In this linguistic model, there is only one generative component of the grammar (the syntax) whereas in Lexicalist Minimalism, there are two (the syntax and the lexicon). The four fundamental differences between DM and Lexicalist Minimalism to be mentioned here are categorization, late-insertion, morphosyntactic decomposition, and underspecification. These key notions are very important for my investigation in the Persian past participle inflection and perfect constructions. Moreover, this article proposes an analysis of root allomorphy (e.g., *ketāb* “book”/ *kotob* “books”) within the framework of DM that showcases the economy constraint minimize exponence. It also accomplishes two other things: First, following Siddiqi (2009), it proposes some of the revisions to the framework of DM in related to the root allomorphy and readjustment rules. Second, it provides an analysis of verbal allomorphy in Persian. It should be emphasized that when roots appear in the derivation, they do not have grammatical category. This is the first difference between DM and MP which is discussed in the next part.

Materials and Methods

As I told above, within the non-lexicalist framework of Distributed Morphology (DM), proposed in the early 1990's by

*Corresponding author

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<http://dx.doi.org/10.22108/jrl.2022.134339.1669>

Halle and Marantz, there is no pre-syntactic generative lexicon in which words are derived and all morphosyntactic elements are subject to competition for Vocabulary Item insertion in the head of functional projections. Based on this formal approach to grammar, the present study investigates the perfect construction and past participle ending in Persian, without resorting to their semantic properties. The theoretical method of the investigation is mostly based on the following characteristics:

(a). Categorization

An important property of Roots is that they have no grammatical category inherently. This assumption derives from earlier work on derivational morphology. According to the category-free theory of Roots, traditional lexical categories like ‘noun’ or ‘verb’ or ‘adjective’ are convenient shorthand labels that refer to syntactic structures in which a Root combines with a category-defining functional head such as little *n* or *v* or *a*. This is what happens for that a root like $\sqrt{bin}$ (see). During the derivation, it may merge with a little noun head to generate the noun *bineš* (vision), or it can absorb a little adjective head for producing *binande* (viewer) and so on.

(b). Late insertion

Terminologically, theories that allow for morphemes to receive phonological form after they are combined in the syntactic component are said to have late insertion process. In DM, unlike in GB and its Lexicalist derivatives, rather than manipulating fully formed words, the syntax only manipulates abstract formal features to generate syntactic structures. These morphosyntactic features (such as [plural] and [past]) are selected from a fixed list of abstract features (or feature bundles) rather than being selected from the output of a generative lexicon. The late insertion hypothesis (Halle & Marantz 1994) holds that the phonology which represents the morphological features manipulated by the syntax is provided at PF rather than being present throughout the derivation. At spell out, syntactic terminals in DM are entirely comprised of interpretable features (including roots). Only once all syntactic processes are finished with the structure is phonological content added. This phonology is provided by a component of the grammar called the Vocabulary. The Vocabulary is a static list of items whose function in the grammar is to provide phonology to realize the interpretable features contained in the terminal nodes of a derivation so that that derivation can be pronounced. Individual items within this list are called Vocabulary Items (or VIs for short).

(c). Morphosyntactic decomposition

One of the strengths of the Distributed Morphology framework is the parallel between syntactic structure and morphological structure. Since the grammar of DM manipulates only syntactic features, the complex structure of a word is created in the same way as is the complex structure of a sentence. Spelling out a complex constituent of the syntax as a “phrase” or a “word” depends on the nature of VIs in the structure. In this model not only the verb *mi-binam* (I see) is produced in syntax, but also the noun *bineš* (vision) is derived in the same component.

(d). Underspecification

Distributed Morphology uses underspecification in the insertion of Vocabulary Items into a terminal node of the syntax. The insertion of a VI is governed by the subset principle which allows for a VI with certain specifications to be inserted into any node that satisfies those specifications, regardless of whether or not it exceeds those specifications. This characteristic of DM is very important for my proposal regarding to past inflection in Persian.

Discussion of Results and Conclusions

The above four characteristics distinguish DM from MP. But before going through them, I should briefly discuss what is meant by Root and Root Allomorphy in DM. These two concepts are continuously referred through this article. In addition to functional morphemes, the grammar contains morphemes that are called Roots. By definition, Roots are the members of the open-class vocabulary of a language. This part of the vocabulary is typically thought of as connecting with concepts: a system of mental representations of classes, which exists outside of the grammar (Embick 2015 for an overview). The representation and use of Roots is a complex issue, because of their dual nature as grammatical objects that have important connections with (presumably) extragrammatical cognitive systems. A hypothesis that has been adopted in much work is that Roots can be represented by different allomorphs at the PF. Within this framework I will show that a Root like $\sqrt{\text{šekan}}$ (break) has three different allomorphs in Persian: (1). *šekan* (2). *šekas* (3). *šek*. These allomorphs appear in different contexts:

‘šekan’:			
	VIs	Features	Examples
a.	šekas	$[\sqrt{\text{šekan}}, +t]$	šekas-tan, šekas-te, šekas-t
b.	šek	$[\sqrt{\text{šekan}}, +\text{Caus}]$	mi-šek-ān-d-am, mi-šek-ān-am
c.	šekan	$[\sqrt{\text{šekan}}]$	mi-šekan-am, šekan-ande, na-šekan

Based on experimental data from Persian and theoretical framework, I will argue that ‘-De’ is the underlying form of past participle affix in this language appearing as ‘-de’ or ‘-te’ due to its context. This ending is used in different kind

of perfect constructions, from finite clauses to derived adjectives. In the above chart, *šekas* is the allomorph that accepts past participle ending and determines its form as ‘te’. This word, *šekas-te* (broken), can be interpreted as a main verb in finite or non-finite sentences or it can be an adjective in a complex word like *del-šekas-te* (broken heart).

The past participle ending (usually called “-en” since the earliest generative work) is one of the most pervasive functional elements in Persian. This suffix not only combines with present and past verbs in indicative and subjunctive moods, but also it appears in both finite and non-finite clauses (i.e. clauses with or without Tense and Agr) and is even present in smaller constituents such as words. The study explores the nature of participle inflection and perfect constructions in two successive parts. From an empirical perspective and beyond the purely theoretical assumptions, in the first part arguments drawn from language data are used to show that “De” realized as “de” or “te” at PF, is the underlying form of perfect suffix and it never appears with subjunctive verbs in past tense. This analysis has two important consequences. First, the so-called past participle is not derived from the past stem of verbs. But, contextual allomorphy which plays a central role in this research, realizes different forms of a morpheme determined by some items, including perfect suffix, in its context. Second, past perfect subjunctive clauses are not found in Persian, although “-en” suffix has a widespread distribution in this language. The second part discusses some views on syntactic word formation of present perfect verbs, by focusing on the assumptions being made within the framework of DM. Such a strategy, it is suggested, can be generalized to all cases of perfect constructions with some subtle differences in post-syntactic operations. Meanwhile, it will be argued that perfect suffix is inserted in the head of Particle Phrase licensed by Aspect Phrase. When the automatic phonological alternation ‘-de/-te’ which is the only past participle affix in Persian, appears in non-finite clauses or derived adjectives like ‘*šekaste*’ (broken), no auxiliary is allowed. So in these perfect constructions, we can’t find present or past tense. In this article, I also show that the grammatical verb *bāš* (be) in perfect constructions is an auxiliary inserting in the head of Aspect Phrase (or: Perfect Phrase). So, *bāš* in perfect constructions in Persian is not a light verb and these constructions cannot be considered complex predicates. In present perfect sentences (for the 3rd singular agreement), *bāš* appears as ‘*ast*’ or clitic ‘-e’, which is a free variation for ‘*ast*’. An important consequence of this analysis is that ‘*ast*’ or clitic ‘-e’ cannot be omitted in a dependent clause where there is no counterpart for them in a coordinated structure. I will argue in a sentence like ‘*U raft*’ (he has gone), clitic ‘-e’ (free variation of ‘*ast*’) has been merged with the final vowel of past participle affix, ‘-te’ at PF.

Key Words: Perfect Aspect, Tense, Past Participle, Allomorphy, Late Insertion

References

- Alexiadou, A. (2016). Building words. In: D. Siddiqi and H. Harley (Eds). *Morphological Metatheory* (223-236). Amsterdam: John Benjamins Publishing
- Abolghassemi, M. (2006). *A Historical Grammar of the Persian Language* [5th Ed.]. Tehran: Samt. [In Persian]
- Amuzadeh, M. and H. Rezaei (2013). Modal Functions of Tense in Persian. *Journal of Language Research* 3(1), 53-76. [In Persian]
- Anagnostopoulou, E. (2017). Voice, manners, and results in adjectival passives. In: R. D’Alessandro, I. Franco, and A.J. Gallego (Eds). *The Verbal Domain* (105-128). Oxford: Oxford University Press.
- Anderson, G. (2006). *Auxiliary Verb Constructions*. Oxford: Oxford University Press.
- Anoushe, M. (2020). There is no Stem: the Distribution of Verbal Allomorphs, A Distributed Morphology Analysis. *Journal of Language Research*, 11(2), 25-48. [In Persian]
- Anoushe, M. (2021). Morphology in Syntax: From Minimalist to Distributed Morphology [In Persian]
- Anvari H. and H. Ahmadi Givi (2011). *Persian Grammar* [4th Ed.]. Tehran: Fatemi. [In Persian]
- Aronoff, M. and Fudeman, K. (2011). *What is Morphology?* Oxford: Blackwell Publishing.
- Bahrami, F. and M. Valipour (2022). Past Participle in Persian: Contain Tense or Aspect? *Journal of Researches in Linguistics*, 13(2), 51-76. [In Persian]
- Bauer, L. (2016). Classical Morphemics: Assumptions, Extensions, and Alternatives. In: A. Hippisley and G. Stump (Eds). *The Cambridge Handbook of Morphology* (331-355). Cambridge: Cambridge University Press.
- Blevins, J.P. (2016). *Word and Paradigm Morphology*. Oxford: Oxford University Press.
- Boyé, G. and Schalchli, G. (2016). The Status of Paradigms. In: A. Hippisley and G. Stump (Eds). *The Cambridge Handbook of Morphology* (206-234). Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, K. & Miller, J. (2013). *The Cambridge Dictionary of Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Embick, D. (2015). *The Morpheme*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Embick, D. (2017). On the Targets of Phonological Realization. In: V. Gribanova and S.S. Shih (Eds). *The morphosyntax-phonology connection: Locality and Directionality at the Interface* (255–284). Oxford: Oxford University Press.
- Embick, D. and Noyer, R. (2007). Distributed Morphology and the syntax/morphology interface. In: G. Ramchand and C. Reiss (Eds). *The Oxford Handbook of Linguistic Interfaces* (289–324). Oxford: Oxford University Press.

- Emonds, J. (2006). Adjectival Passives: The Construction in the Iron Mask. In: M. Everaert and H.V. Riemsdijk (Eds). *The Blackwell Companion to Syntax* (I: 16-60). Oxford: Blackwell Publishing.
- Eslami, M. (2018). Morphological Structure of Persian Verb in Perfect Tenses. *Journal of Researches in Linguistics*, 11 (1), 1-14. [In Persian]
- Farshid-Vard, Kh. (2003). *A contemporary detailed Grammar*. Tehran: Sokhan. [In Persian]
- Gelderen, E.V. (2017). *Syntax An Introduction to Minimalism*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Halle, M. and Marantz, A. (1993). Distributed Morphology and the pieces of inflection. In: K. Hale and S.J. Keyser (Eds). *The View from Building 20. Essays in Linguistics in Honour of Sylvain Bromberger* (111–176). Cambridge, MA: MIT Press.
- Halle, M. and Marantz, A. (1994). Some key features of Distributed Morphology. In: A. Carnie and H. Harley (Eds). *Papers on Phonology and Morphology* (MIT Working Papers in Linguistics 21), 275–288. Cambridge, MA: MITWPL.
- Harley, H. (2017). The “bundling” hypothesis and the disparate functions of little v. In: R. D’Alessandro, I. Franco, and Á.J. Gallego (Eds). *The Verbal Domain* (3-28). Oxford: Oxford University Press.
- Hassandoust, M (2014). *An Etymological Dictionary of the Persian Language*. Tehran: Academy of Persian Language and Literature. [In Persian]
- Julien, M. (2007). On the Relation between Morphology and Syntax. In: G. Ramchand and C. Reiss (Eds). *The Oxford Handbook of Linguistic Interfaces* (209–238). Oxford: Oxford University Press.
- Kiparsky, P. (2017). The Morphology of the Basque Auxiliary. In: V. Gribanova and S.S. Shih (Eds). *The morphosyntax-phonology connection: Locality and Directionality at the Interface* (361–400). Oxford: Oxford University Press.
- Legate, J.A. (2008). Warlpiri and the theory of second position clitics. *Natural Language & Linguistic Theory* 26 (1), 3-60.
- Makaremi, Zh., Sh. T. Rezayi and V. Rezaei (2020). Interaction of State Verbs and Grammatical Aspect Types in Persian: A Functional Approach. *Journal of Researches in Linguistics*, 12 (2), 73-96. [In Persian]
- Meshkato-Dini, M. (2005). *Persian Grammar: The Lexical Categories and Merge*. Tehran: Samt. [In Persian]
- Mofidi, R., and Z. Rabbany (2020). The Interaction between ‘Present Perfect’ Interpretation and Simple Verbs’ Event Type in Persian. *Journal of Researches in Linguistics*, 12 (1), 197-216. [In Persian]
- Rahimifar, M., V. Rezai, R. Motavalian (2019). A Functional-Typological Approach to Perfect Constructions in Persian. *Journal of Linguistics and Khorasan Dialects*, 11 (1), 111-139. [In Persian]
- Sadeghi, A. A. and G. Arjang (1979). *Grammar: for the 4th Grade of High School*. Tehran: Sazman-e-Ketabha-ye-Darsi. [In Persian]
- Samei, H. and M. Tafsiri (2014). *Word Formation Patterns in Persian*. Tehran: Academy of Persian Language and Literature. [In Persian]
- Shari’at, M. J. (1985). *Persian Grammar*. Tehran: Asatir. [In Persian]
- Siddiqi, D. (2009). *Syntax within the Word*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Spencer, A. and Zwicky, A. (2001). *The Handbook of Morphology*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Svenonius, P. (2016). Spans and words. In: D. Siddiqi and H. Harley (Eds). *Morphological Metatheory* (201-222). Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Tabatabayi, A. (2009). *Word Construction and Grammatical Category*. Tehran: Academy of Farhang. [In Persian]
- Tabatabayi, A. (2016). *A Glossary of Persian Grammar*. Tehran: Mo’aser. [In Persian]
- Taleghani, A.H. (2008). *Modality, Aspect and Negation in Persian*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Thompson, L.C. (1987). *A Vietnamese Reference Grammar*. Honolulu: University of Hawai’i Press.
- Vahidian Kamyar, T. and G. Omrani (2001). *Persian Grammar* Vol. 1. Tehran: Samt. [In Persian]
- Veisi Hasar, R., B. Sharif (2019). Semantics and Pragmatics of Present Perfect Tense in Persian. *Journal of Researches in Linguistics* 11(1), 15-32. [In Persian]
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaca, Cornell University Press.
- Yu, A.C.L. (2017). Global Optimization in Allomorph Selection. In: V. Gribanova and S.S. Shih (Eds). *The morphosyntax-phonology connection: Locality and Directionality at the Interface* (3–28). Oxford: Oxford University Press.
- Zagona, K. (2013). Tense, aspect, and modality. In: M. den Dikken (Ed). *The Cambridge Handbook of Generative Syntax* (746-792). Cambridge: Cambridge University Press.

مقاله پژوهشی

ساخت نمود کامل در فارسی بر پایه صرف توزیعی

مزدک انوشه*

چکیده

رویکرد ناواژه‌گرای صرف توزیعی که به کوشش هله و مرتنز (1993, 1994) در اوایل دهه نود میلادی پی‌ریزی شد، فاقد واژگان زایای پیشنهادی برای ذخیره واحدهای چندجزئی است و همه عناصر صرفی نحوی برای درج در هسته فراقن‌های نقش‌نمای مستقل رقابت می‌کنند. مقاله حاضر بر پایه این رویکرد صوری به دستور و بی‌آن‌که گام به ساخت معنا بگذارد، به بررسی ساخت‌هایی می‌پردازد که دارای عنصر دستوری نمود کامل‌اند. این عنصر که در سنت دستور زایشی، وند «-en» خوانده می‌شود، یکی از پرکاربردترین هسته‌های نقش‌نمای زبان فارسی است و فارغ از زمان و وجه، در افعال حال و گذشته، و وجه اخباری و التزامی حضور می‌یابد و علاوه بر بندهای خودایستا و ناخودایستا (یعنی بندهای با یا بدون زمان و شخص و شمار)، حتی در سازه‌های کوچک‌تری همچون واژه نیز یافت می‌شود. این پژوهش در دو بخش پیاپی ماهیت این وند و ساختار سازه‌هایی را که میزبان آن هستند، بررسی و تحلیل می‌کند. در بخش نخست می‌کوشیم تا مستقل از نظریه صرف توزیعی و تنها با تکیه بر شواهد زبانی و استدلال‌های صرفی نحوی، نشان دهیم که صورت انتزاعی «-De» گونه زیربنایی وند نمود کامل است که در سطح آوایی، با یکی از دو واژگونه «ده» یا «ته» بازنمود می‌یابد و در زبان فارسی، هرگز با وجه التزامی در زمان گذشته همراه نمی‌شود. پیامد این سخن آن‌که اولاً صورت موسوم به صفت مفعولی، متشکل از نشانگر زمان گذشته و پسوند «-ه» نیست، بلکه واژگونه بافتی که نقش مهمی در این پژوهش ایفا می‌کند، شکل خاصی از یک ریشه را در برخی از بافت‌ها، و از جمله در مجاورت وند نمود کامل، عینیت می‌بخشد. ثانیاً اگرچه وند نمود کامل توزیع گسترده‌ای در زبان فارسی دارد، اما این زبان فاقد بندهایی با ساختار گذشته کامل التزامی است. در بخش دوم مقاله، یافته‌های این تحلیل را در چارچوب بنیادهای نظری صرف توزیعی بررسی می‌کنیم و با تمرکز بر ساخت حال کامل اخباری (ماضی نقلی)، یافته‌های خود را با اندک تفاوت‌هایی در فرایندهای پسانحوی، به افعال گذشته کامل اخباری و حال کامل التزامی و صورت سببی این ساخت‌ها بسط می‌دهیم. در این میان، تصریح می‌کنیم که وند نمود کامل در هسته گروه نقش‌نمای حرف درج می‌شود که از سوی فراقن نمود مجوزدهی شده است.

کلید واژه‌ها: نمود کامل، زمان دستوری، صفت مفعولی، واژگونه، درج مؤخر

۱. مقدمه

عناصر دستوری زمان^۱ و نمود^۲ و وجه^۳ مقولاتی‌اند که در رویکردهای ناواژه‌گرا، و از جمله نظریه صورت‌گرای صرف توزیعی (نخستین‌بار: Halle & Marantz 1993, 1994)، در هسته فرافکن‌های نقش‌نما^۴ تظاهر می‌یابند. از آنجا که میان این عناصر پیوندهای معنایی و ساختاری یافت می‌شود و در بسیاری از زبان‌ها، تکواژهای نشانگر آنها با خوشه‌ای از وندهای تصریفی یا گونه آمیخته‌ای از چند وندها تظاهر می‌یابند، در سنت مطالعات دستوری، این سه مشخصه را غالباً در کنار هم بررسی می‌کنند. از میان سه مقوله دستوری پیش‌گفته، وندهای زمان توزیع نحوی محدودتری دارند و کمتر دچار بازنمودهای^۵ مختلف واجی می‌شوند. در مقابل، تکواژهای نمود و وجه، هم در توزیع نحوی و هم با توجه به صورت واژگانی‌شان، از تنوع بیشتری برخوردارند (Zagona, 2013: 446 ; Anagnostopoulou, 2017: 105).

زمان دستوری (به اختصار: زمان) پیوند دوسویه‌ای با مفهوم وقت^۶ دارد و همان‌گونه که هر رویدادی می‌تواند در یکی از سه وقت گذشته یا حال یا آینده رخ دهد، بسیاری از زبان‌ها میان سه زمان گذشته و حال و آینده تمایز می‌گذارند؛ گو این که مقوله صرفی نحوی زمان الزاماً بر مفهوم وقت منطبق نیست و مثلاً ممکن است فعلی که از تصریف زمان گذشته میزبانی می‌کند، برای دلالت بر رویدادی در وقت آینده به کار رود؛ همچنین زبان‌هایی هستند که فاقد یک یا چند نوع از زمان‌های دستوری‌اند، چنان‌که زبان‌های فارسی و انگلیسی زمان دستوری آینده ندارند یا به نقل از تامپسون (2007: 1987) افعال زبان گسسته ویتنامی فاقد نشانگر تصریفی زمان‌اند.

برخلاف تصریف زمان که ممکن است برخی از زبان‌ها فاقد آن باشند، مقوله دستوری نمود در همه زبان‌هایی که می‌شناسیم، یافت می‌شود (Brown & Miller, 2013: 437). نمود دستوری که با نمود واژگانی یا کنش‌گونه^۷ متفاوت است، مشخصه‌های رویداد را در چارچوب وقت تعیین می‌کند، از جمله این که: آیا آغاز و پایان رویداد در آن چارچوب قرار دارد؟ آیا رویداد مورد نظر موقعیتی واحد است یا چندگانه؟ و آیا موقعیت بیان‌شده، با پایان یافتن رویداد پایدار می‌ماند یا نه (Gelderen, 2017: 73)؟ بسیاری از زبان‌ها و از جمله فارسی، میان نمود دستوری کامل^۸ و ناقص^۹ (استمراری) تمایز قائل می‌شوند و با استفاده از عناصر صرفی نحوی، بر به پایان رسیدن یک رویداد یا استمرار آن در یک بازه زمانی تصریح می‌کنند.

در کنار دو عنصر دستوری زمان و نمود، باید به مقوله وجه نیز اشاره کنیم. وجه بر مجموعه‌ای از تقابل‌های صرفی نحوی و معنایی دلالت می‌کند که در صیغگان فعل بازتاب می‌یابد. از منظر معنایی، وجه مفاهیم متنوعی را شامل می‌شود و به‌ویژه نگرش و داوری‌گننده را درباره گزاره‌ای که بیان شده است، نشان می‌دهد؛ از جمله قطعیت، تردید، ابهام، احتمال و امکان. به لحاظ نحوی، این تقابل‌ها غالباً با تصریف فعل یا به کارگیری فعل کمکی وجهی^{۱۱} عینیت می‌یابند (Zagona, 2013: 747 ; Gelderen, 2017: 78). در فارسی معاصر سه وجه صرفی نحوی اخباری^{۱۱} و التزامی^{۱۲} و امری^{۱۳} به‌صورت زایا به کار می‌روند و اهل زبان برای بیان شرط یا پرسش از وجوه پیش‌گفته استفاده می‌کنند.

از میان سه مقوله دستوری بالا، مقاله حاضر با تمرکز بر نمود دستوری کامل، می‌کوشد تا جنبه‌های صرفی نحوی این عنصر را در چارچوب نظریه صورت‌گرای صرف توزیعی تبیین کند. باین‌همه، درباره این تحلیل بر دو نکته باید تأکید کرد. نخست آن که بخشی از این

1. tense
2. aspect
3. mood
4. functional projection
5. exponence
6. perfective
7. aktionsart
8. perfective
9. imperfective
10. modal auxiliary
11. indicative
12. subjunctive
13. imperative

تحلیل مستقل از نظریه صرف توزیعی است و تنها بر شواهد و استدلال‌های صرفی نحوی تکیه می‌کند تا از این رهگذر، مباحث پژوهش برای مخاطبانی که کمتر با این رهیافت نظری آشنا هستند، قابل پیگیری باشد. دوم آن‌که به دلیل پیوندهای میان سه مقوله نمود و زمان و وجه، در کنار موضوع نمود دستوری، از دو مقوله دیگر نیز در حد ضرورت سخن به میان می‌آید. بر این اساس، مقاله حاضر که صرفاً ساختار صوری نمود کامل را در زبان فارسی تحلیل و تبیین می‌کند و وارد ساحت معنایی و کاربردشناختی این ساختارها نمی‌شود، در قالب زیر تنظیم و تدوین شده است. پس از مقدمه حاضر، به پیشینه صرفی نحوی نمود کامل در زبان فارسی اشاره می‌کنیم و به ویژه به دو رویکرد متأخر و کم‌وبیش متفاوت اسلامی (۱۳۹۸) و طالقانی (۲۰۰۸) با تفصیل بیشتری می‌پردازیم. در بخش سوم، ضمن نقد دیدگاه‌های پیشین، برپایه شواهد تجربی و استدلال‌های زبانی، ساخت‌های دارای وند نمود کامل را تحلیل می‌کنیم و به ماهیت تکواژ نشانگر این عنصر دستوری می‌پردازیم. در بخش چهارم می‌کوشیم تا در چارچوب نظریه صرف توزیعی، از تحلیلی که پیشتر به دست داده‌ایم، حمایت کنیم و تبیینی ناواژه‌گرا از ساخت‌های مورد بحث فراهم آوریم.

۲. پیشینه

ساخت نمود کامل که در فعل‌هایی چون ماضی نقلی (حال کامل^۱)، ماضی بعید (گذشته کامل^۲)، و التزامی کامل^۳، یافت می‌شود، موضوع پژوهش‌های فراوانی در زبان فارسی بوده است و زبان‌شناسان معاصر از منظرهای گوناگون و با رهیافتی عالمانه به جنبه‌های مختلف این ساخت‌ها نگریده‌اند. برای مثال، عموزاده و رضائی (۱۳۹۱)، در تحلیل مفاهیم وجهی زمان دستوری، از برخی از ساخت‌های فعلی دارای نمود کامل سخن به میان آورده‌اند. ویسی حضار و شریف (۱۳۹۸)، ابعاد معناشناختی و کاربردشناختی حال کامل را بررسی کرده‌اند و ضمن شناسایی دو ساخت معنایی در این افعال، سه نقش کاربردشناختی نامعین، تاکنونی و تداومی برای آنها برشمرده‌اند. رحیمی فر و همکاران (۱۳۹۸)، از منظر نقشی - رده‌شناختی به کارکرد ساخت‌های کامل در فارسی نگریده‌اند و تحلیلی جامع از دو نوع ساخت کامل گذشته نقلی و گذشته نقلی استمراری به دست داده‌اند. مفیدی و ربانی (۱۳۹۹)، با رویکردی معناشناختی، بر تأثیرات رویدادی افعال ساده بر خوانش ماضی نقلی تمرکز کرده‌اند و با نمونه‌گیری پیکره‌بنیاد، به تعامل این دو مقوله معنایی پرداخته‌اند. مکارمی و همکاران (۱۳۹۹) با تحلیلی نقش‌گرا، تعامل افعال ایستا و نمودهای دستوری را در زبان فارسی تحلیل کرده‌اند و بهرامی و ولی‌پور (۱۴۰۰) نیز از منظر نمودهای واژگانی و کنش‌گونه‌های وندلر (۱۹۶۷) به ساخت صفت‌های فعلی پرداخته‌اند و نتیجه گرفته‌اند که این سازه‌ها دلالت‌های زمانی و نمودی را توأمان دارند.

افزون بر رهیافت‌های نظری بالا، بسیاری از دستورنویسان و زبان‌شناسان به جنبه‌های صوری و ساختاری افعالی پرداخته‌اند که در آنها پسوند نمود کامل، یا اصطلاحاً ساخت «اسم مفعول / صفت مفعولی» دیده می‌شود. با توجه به این‌که مقاله حاضر با چنین رویکردی به ساختار صرفی نحوی نمود کامل در واژه و جمله می‌پردازد، در بخش حاضر به اجمال به آرای دستورپژوهان درباره ساخت‌های یادشده در زبان فارسی اشاره می‌کنیم و به ویژه به دو پژوهش متأخر و البته متعارض اسلامی (۱۳۹۸) و طالقانی (۲۰۰۸) می‌پردازیم که می‌توان بر ایند آرای متقدمان را در دیدگاه ایشان یافت. این پیشینه مقدمات لازم را فراهم می‌آورد تا در بخش‌های بعدی، ضمن نقد دیدگاه اسلامی و طالقانی، تحلیلی جایگزین برای ساخت نمود کامل در فارسی به دست دهیم.

اسلامی (۱۳۹۸) در بررسی «ساختمان صرفی فعل فارسی در زمان‌های کامل»، به پیروی از رویکرد غالب در سنت دستورنویسی فارسی (از جمله، نک: صادقی و ارژنگ، ۱۳۵۸: ۱۶؛ انوری و گیوی، ۱۳۶۷: ۴۸؛ وحیدیان کامیار و عمرانی، ۱۳۷۹: ۴۳؛ فرشیدورد، ۱۳۸۴: ۴۰۰)، فعل اصلی در ساخت‌های موسوم به ماضی نقلی و بعید را متشکل از «ستاک گذشته + ه (تکواژ نمود کامل)» می‌داند و بدین ترتیب، صورت صرفی «خوانده» در «خوانده‌ام / خوانده بودم» را شامل سه تکواژ ریشه فعل (خوان)، پسوند گذشته (د) و پسوند نمود کامل (ه) صورت

1. present perfect
2. past perfect
3. perfect subjunctive

تلقی می‌کند. صرف نظر از تفاوت در نام‌گذاری تکواژ «ه»، اغلب زبان‌شناسان و دستورپژوهان نیز همین تقطیع تکواژی را دربارهٔ جزء نخست ساخت‌های کامل («خوانده» در مثال بالا) پذیرفته‌اند (مانند: سامعی و تفسیری، ۱۳۹۳؛ طباطبایی، ۱۳۹۵؛ از میان بسیاری دیگر) و بر حضور ستاک گذشته فعل در ساخت‌های مورد نظر تأکید ورزیده‌اند. برای آنکه بحث به درازا نکشد، از میان آثار پیش‌گفته عمدتاً به دیدگاه اسلامی (۱۳۹۸) می‌پردازیم که از یک سو، وجوه اشتراکی با رویکردهای پیش از خود دارد، و از دیگر سو، منظری تازه و جامع به ساختار نمود کامل در زبان فارسی می‌گشاید که در برخی از موارد و به‌ویژه در باب ماهیت فعل دستوری در این ساخت‌ها، مقاله حاضر با او هم‌سخن است.

چنان‌که پیش از این گفتیم، اسلامی مانند اغلب تحلیلگران پیش از خود، حضور ستاک گذشته فعلی اصلی را در ساخت‌های کامل مسلم می‌داند. در مقابل، وی با مقایسهٔ دو جملهٔ نادستوری زیر، تصریح می‌کند که فعل فارسی همواره با شناسه ظاهر می‌شود و از این رهگذر، نتیجه می‌گیرد که ساختمان فعل در ماضی نقلی متشکل از «ستاک گذشته + -e/- (تکواژ نمود کامل) + شناسه» (و نه واژه‌بست فعل کمکی) است:

(۱) الف. *آنها به مسافرت رفت. ب. *آنها به مسافرت رفته.

گذشته از نمونهٔ بالا، وی با مقایسهٔ ساخت‌هایی مانند «پسرم/ خانه‌ام» (= پسر من / خانهٔ من) و «پسرم/ خانه‌ام» (= پسر هستم / در خانه هستم) از یک سو، و «رفتم» و «رفته‌ام» از دیگر سو، استدلال می‌کند که همخوان همزه در «رفته‌ام» صرفاً ماهیت میانجی دارد و هیچ‌گونه نقش صرفی برعهدهٔ آن نیست. اسلامی می‌افزاید که وجود همزه در ساختمان ماضی نقلی و قرار گرفتن شناسه بعد از آن، سبب شده است که در تحقیقات پیشین، «ام» (و دیگر صورت‌های صرفی آن) را گونهٔ مقید «استن» تلقی کنند و همین امر موجب رأی ناصواب آنها شده است. البته، وی در ادامه به تصحیح رویکرد خود می‌پردازد و در نهایت، وجود فعل کمکی در ساخت‌های کامل را تأیید می‌کند.

موضوع دیگری که اسلامی (۱۳۹۸) به آن می‌پردازد، تفاوت «ام» در «رفته‌ام»، با فعل ربطی «استن» است. این نکته از آنجا اهمیت دارد که دست‌کم یک زبان‌شناس (Taleghani, 2008) عنصر وابستهٔ مذکور را فعل سبک تلقی کرده است. اسلامی بدون اشاره به پژوهش طالقانی (2008) و با استفاده از توزیع نشانهٔ نفی فعل، به‌درستی استدلال می‌کند که اگر در ساختمان زمان‌های کامل قائل به فعل ربطی «استن» باشیم، در آن صورت تکواژ نفی لزوماً باید بر سر فعل ربطی درآید، و نه صفت (مانند فعل ربطی منفی در: هوا سرد نیست). با این فرض، به‌جای جملات خوش ساخت «آنها نرفته‌اند/ نرفته بودند»، ساخت‌های نادستوری «*آنها رفته‌اند/ رفته نبودند» تولید می‌شود.

دو نکتهٔ دیگر در پژوهش اسلامی قابل توجه است. نخست آنکه وی شواهدی می‌آورد که نشان دهد مقولهٔ «رفته» در «رفته‌ام/ رفته بودم» فعل است، نه صفت. اگرچه نگارنده با این نتیجه موافق است، اما عنوان «اسم مفعول/ صفت مفعولی» را صرفاً معادلی در برابر اصطلاح «past participle» می‌داند و نه نشان‌دهندهٔ مقولهٔ دستوری واژه.^۱ به بیان روشن‌تر، اصطلاح یادشده بر صورت صرفی خاصی از یک ریشه دلالت می‌کند که با وند نمود کامل همراه می‌شود و در حوزهٔ نحو ممکن است مقولهٔ دستوری اسم (در: همهٔ رفتگان)، صفت (در: آب رفته) یا فعل (در: رفته بودند) بیابد. برای اجتناب از چنین ابهامی، نگارنده ضمن پابندی به اصطلاح سنتی «صفت مفعولی» که گاهی گمراه‌کننده است،^۲ ترجیح می‌دهد برای ساختاری مانند «رفته»، از عنوان صورت یا ساخت «نمود کامل» استفاده کند.

۱. اسلامی (۱۳۹۸) به کار بردن اصطلاحات «اسم مفعول/ صفت مفعولی» را برای «رفته» در «رفته‌ام/ رفته بودم» ناروا می‌داند؛ به این اعتبار که مقولهٔ «رفته» در این ساخت‌ها فعل است، نه صفت (یا احياناً اسم). با این همه، وی پیشنهاد مشخصی برای این صورت صرفی خاص که اصطلاحاً «past participle» خوانده می‌شود، به دست نمی‌دهد. فرهنگستان زبان و ادب فارسی در برابر اصطلاحات «participle» و «past participle» به ترتیب، معادل‌های «صفت فعلی» و «صفت مفعولی» را مصوب کرده است و از این رو، مقاله حاضر تا حد امکان به همین برابر نهاده‌های فارسی پایبند می‌ماند.

۲. آنچه در زبان فارسی صفت مفعولی خوانده می‌شود و در ساختار مرکب‌های فعلی نیز به کار می‌رود، در برخی از موارد صفت فاعلی می‌سازد، نه مفعولی؛ مانند «پیش‌تاخته، درس خوانده، جهان‌دیده» که معنای فاعلی دارند.

نکته دوم این که اسلامی پیش از این، تصریح کرده بود که «ام» در «رفته‌ام» شناسه است و رأی متقدمان را ناصواب دانسته بود که آن را گونه وابسته «استن» تلقی می‌کردند. با این همه، هنگامی که به اصطلاح واژ آمیخته (یا به گفته وی: واژ مشترک)^۱ می‌رسد و دو ساخت ماضی نقلی و بعید را مقایسه می‌کند، نتیجه می‌گیرد که «ام» نکواژ مشترکی است که از شناسه و فعل کمکی «استن» تشکیل شده است. در مقابل تحلیلی که اسلامی (۱۳۹۸) از ساخت‌های مورد بحث به دست می‌دهد، طالقانی (2008) در چارچوب کمینه‌گرایی واژه‌گرا، از منظری متفاوت به ساختمان فعل‌های نمود کامل در زبان فارسی می‌نگرد. نزد وی، فعلی مانند «خورده بود» محمول مرکبی است که از «گروه صفتی + فعل سبک» تشکیل شده است. در این تحلیل، «خورده» در هسته یک گروه صفتی می‌نشیند و «بود» فعل سبکی است که در هسته گروه فعلی کوچک^۲ درج می‌شود (نک: Taleghani, 2008: 127). اگرچه در نقد این رویکرد، اشکالات تجربی و نظری متعددی را بر خواهیم شمرد، اما مزیت تحلیل واژه‌گرای طالقانی این است که صورت «خورده» را متشکل از ستاک گذشته ریشه «خور» تلقی نمی‌کند و کل این واژه را که به شکل صرف شده از واژگان وارد نحو می‌شود، همتای واژه «eaten» در انگلیسی در نظر می‌گیرد.

طالقانی (2008) همین تحلیل را برای فعل حال کامل و جمله «سارا این فیلم را ندیده» ارائه می‌دهد؛ با این تفاوت که به گفته وی، هسته گروه فعلی کوچک در فارسی گفتاری غالباً حذف می‌شود. طالقانی درباره واژه‌بست‌هایی که در حال کامل به کار می‌روند (ام/ای/ست/ایم/اید/اند)، بحثی به میان نمی‌آورد و اشاره مستقیمی به ماهیت آنها نمی‌کند. همچنین وی توضیح نمی‌دهد که اگر در فارسی گفتاری فعل «است» می‌تواند در بندهای مستقل حال کامل حذف شود، چرا چنین امکانی برای واژه‌بست‌هایی که در دیگر شخص‌و شمارهای ساختار مذکور به کار می‌روند، فراهم نیست:

(۲) الف. سارا این فیلم را ندیده است/ ندیده.

ب. دوستانم این فیلم را ندیده‌اند/ ندیده.

به هر روی، اگر این تحلیل را برای ساخت نمود کامل در فارسی بپذیریم و چنین فعل‌هایی را محمول‌های مرکبی متشکل از صفت و فعل سبک بدانیم، نه تنها با برخی مشکلات تجربی مواجه می‌شویم، بلکه دچار تعارضات نظری نیز خواهیم شد که در بخش تحلیل داده‌ها به آنها خواهیم پرداخت.

۳. ساخت‌های نمود کامل

در بخش حاضر، ابتدا به معرفی و توصیف برخی از ساخت‌های پربسامدی می‌پردازیم که در آنها وند نمود کامل به کار می‌رود. پس از این معرفی اجمالی، در نخستین زیربخش ماهیت عنصر نمود کامل را بررسی می‌کنیم و نشان می‌دهیم که نشانگر زمان گذشته در این وند وجود ندارد. در زیربخش دوم درباره تنوعات واژواجی ریشه‌ها در الحاق به این وند بحث می‌کنیم و سرانجام در زیربخش سوم، به سراغ تبیین هویت فعل‌های دستوری در ساخت‌های نمود کامل می‌رویم.

فرافکن نمود کامل^۳ یکی از پرکاربردترین فرافکن‌های نقش‌نمای زبان فارسی است؛ این فرافکن فارغ از زمان و وجه، در جملات حال و گذشته، و وجه اخباری و التزامی حضور می‌یابد و علاوه بر بندهای خودایستا و ناخودایستا^۴ (بندهای دارای زمان و شخص و شمار یا بدون این مشخصه‌ها)، حتی در سازه‌های کوچک‌تری همچون واژه نیز یافت می‌شود. نمونه‌ای از این تنوع کاربرد، در جدول (۱) آمده است:

1. portmanteau morph
2. little vP
3. Perfect Phrase (PerfP)
4. (non-) finite

جدول ۱- تنوع ساختاری در فراکن نمود کامل

Table 1- The structural diversity of perfect projection

توصیف ساختاری	نمونه زبانی
الف. زمان حال، وجه اخباری	← حتماً برادرش در دانشگاه معتبری درس خوانده است.
ب. زمان گذشته، وجه اخباری	← گویا برادرش در دانشگاه معتبری درس خوانده بود.
پ. زمان حال، وجه التزامی	← شاید برادرش در دانشگاه معتبری درس خوانده باشد.
ت. بندهای همپایه خودایستا	← برادرش در دانشگاه معتبری درس خوانده و به ایران بازگشته است.
ث. بند ناهمپایه ناخودایستا	← برادرش در دانشگاه معتبری درس خوانده، به ایران باز خواهد گشت.
ج. صفت فاعلی مرکب	← می‌گویند برادرش درس خوانده دانشگاه معتبری است.

در ساخت‌های حال و گذشته کامل اخباری در (۳- الف و ب) و حال کامل التزامی در (۳- پ)، عنصر نمود کامل در یک بند مستقل به کار رفته است. یادآوری دو نکته درباره ساخت‌های اخیر حائز اهمیت است. نخست آنکه این ساخت‌ها آمیزه‌ای از عناصر دستوری زمان و نمود و وجه را بازتاب می‌دهند و از آنجا که زمان دستوری در زبان فارسی بر دو نوع حال و گذشته است، اطلاق نام‌هایی مانند «زمان ماضی نقلی»، «زمان ماضی بعید» و «زمان ماضی التزامی» به این جملات چندان دقیق است. دوم آنکه زمان دستوری در دو جمله (۳- الف و پ)، حال است و نه گذشته (ماضی)؛ فعل‌های «است» و «باشد»، صورت‌های تصریفی ریشه فعلی «باش» در زمان حال اند و تفاوت دو ساخت یادشده، صرفاً در عنصر دستوری وجه است. به همین قیاس، هنگامی که دو فعل دستوری «است» و «باشد» در نقش فعل ربطی در ساخت‌های اسنادی به کار می‌روند، بر زمان حال دلالت می‌کنند:

(۴) الف. حتماً برادرش استاد دانشگاه است. ب. شاید برادرش استاد دانشگاه باشد.

در (۳- ت)، دو بند خودایستا که دارای فعل حال کامل اخباری اند (و می‌توانستند گذشته کامل اخباری یا حال کامل التزامی باشند)، همپایه شده‌اند و فعل کمکی به قرینه لفظی از همپایه نخست حذف شده است. اما در (۳- ث)، عنصر نمود کامل در یک بند ناهمپایه ناخودایستا به کار رفته است. این ساختار که در سنت دستورنویسی فارسی با نام عبارت وصفی شناخته می‌شود (از جمله، شریعت، ۱۳۶۴؛ فرشیدورد، ۱۳۸۴)، در واقع بند فاقد شخص و شمار و زمان است که چونان ادات به بند اصلی پس از خود افزوده می‌شود (انوشه، ۱۴۰۰: ۳۶۵). فعل اصلی در این بند ناخودایستا میزبان عنصر نمود کامل است تا بر کامل شدن یک رویداد در آستانه وقوع رویدادی دیگر دلالت کند.

پس از جملات کامل خودایستا و بندهای ناخودایستا، نوبت به حضور نمود کامل در واژه می‌رسد. در (۳- ج)، این عنصر در صفت فاعلی «درس خوانده» تظاهر یافته است. هرچند در برخی از پژوهش‌ها، چنین ساخت‌هایی را مطلقاً صفت مفعولی خوانده‌اند (مثلاً، تحلیل طباطبایی، ۱۳۸۸ از واژه «تحصیل کرده»)، اما واژه‌های مرکبی که دارای وند نمود کامل اند، می‌توانند با توجه به رابطه معنایی میان اجزای فعلی و غیرفعلی ترکیب، تعبیر فاعلی (مانند: «جهان دیده، کار کرده، پیشرفته») یا مفعولی (مانند: «پیش ساخته، کتک خورده، دم بریده») داشته باشند.

۳- ۱- ماهیت تکواژ نمود کامل

در پژوهش‌های زبان فارسی، صورت موسوم به صفت مفعولی را غالباً متشکل از ریشه فعل به همراه وند گذشته و پسوند «ه» در نظر می‌گیرند و به عبارتی، این سازه را مشتق از ستاک گذشته فعل تلقی می‌کنند. در این زمینه، اسلامی (۱۳۹۸) نیز ضمن رد تحلیل

مشکوه‌الدینی (۱۳۸۴) که واژه‌ای مانند «خوانده» را حاصل از پایه «خوان» و «وند» دانسته است، چنین رویکردی را عجیب و بحث‌برانگیز می‌داند. در زیربخش حاضر، با تأیید نظر مشکوه‌الدینی، نشان می‌دهیم که عنصر اسم مفعول یا در واقع نمود کامل در زبان فارسی، «ند» / «ته» است و این تکواژ دستوری را نمی‌توان به دو جزء نشانگر گذشته و پسوند «ه» تقطیع کرد. برای بررسی و تبیین ماهیت «وند نمود کامل در فارسی»، ابتدا به مقایسه ساخت‌های زیر در زبان انگلیسی می‌پردازیم. در نمونه‌های (5a) ساخت گذشته، و در جملات (5b) و (5c)، ساخت‌های حال و گذشته کامل آمده‌اند:

- (5) a. They walked/ went/ sang.
 b. They have walked/ gone/ sung.
 c. They had walked/ gone/ sung.

همه فعل‌های جمله (a) متشکل از دو تکواژند؛ فعل «walked»، از پایه واژگانی و «وند گذشته -ed» تشکیل شده است. فعل «went» نیز به دو تکواژ تقطیع می‌شود؛ این فعل، پیوندی از پایه «wen-» و «وند گذشته -t» است که در آن، «wen-» واژگونه مکمل^۱ «go» به شمار می‌رود (Aronoff & Fudeman, 2011: 163). سرانجام، فعل «sang» که از رهگذر فرایند واکه‌گشت^۲ تولید شده است، نوعی واژ آمیخته و آمیزه‌ای از پایه واژگانی و «وند گذشته محسوب می‌شود».

اکنون به نمونه‌های (b) و (c) می‌رسیم که ساخت‌های مدنظر بحث حاضرند. عنصر دستوری زمان در این جملات بر روی فعل کمکی (to have) تظاهر یافته و سبب شده است که این فعل، در جمله حال کامل به شکل «have» و در جمله گذشته کامل به صورت «had» آشکار شود. فعل اصلی در این جملات متشکل از دو تکواژ است، و نه سه تکواژ؛ به گفته روشن‌تر، صورت موسوم به صفت مفعولی، مشتق از پایه واژگانی و پسوند نمود کامل است که در سنت دستور زایشی «وند -en» خوانده می‌شود (Emonds, 2006: 18). این «وند در «walked» به صورت «-ed» تظاهر یافته که از این منظر، با پسوند گذشته هم‌نام است. در «gone» و «sung» نیز آمیزه‌ای از این «وند» و پایه واژگانی را ملاحظه می‌کنیم.^۳

بر اساس جملات (5)، می‌توان نتیجه گرفت که در جملات حال و گذشته کامل، عنصر دستوری زمان بر روی فعل کمکی تظاهر می‌یابد و صورت صفت مفعولی فاقد چنین مشخصه‌ای است. همین پدیده در فارسی نیز مشاهده می‌شود و در ساخت‌هایی که فعل کمکی «بودن» (ریشه «باش») با صفت مفعولی فعل اصلی همراه می‌شود، مشخصه دستوری زمان حال یا گذشته صرفاً بر روی فعل کمکی آشکار می‌شود (در بخش چهارم مقاله از منظر صرف توزیعی نیز نشان می‌دهیم که چرا ریشه فعلی در ساخت‌های نمود کامل نمی‌تواند دارای پسوند زمان گذشته باشد). در جدول ۲، افعالی که از تعامل سه عنصر دستوری نمود کامل، وجه (اخباری/ التزامی) و زمان (حال/ گذشته) ساخته شده‌اند، آمده‌اند:

1. suppletive allomorph
 2. ablaut

۳. نمونه مشهود این تحلیل را می‌توان در فعلی مانند «sow» (= بذر افشاندن) مشاهده کرد:

- (i). They sow/sowed/ have sown seeds in the spring.

صورت‌های گذشته و صفت مفعولی فعل «sow»، به ترتیب، با افزودن «وند -ed» و «-en» به پایه فعلی ساخته می‌شوند. جالب آنکه صورت «sown» به شکل «sowed» هم به کار می‌رود. بویه و اسچالچی (2016: 208) این پدیده را بیش‌تصریفی (overabundance) می‌خوانند؛ یعنی وقتی که یک صورت واژگانی به دو یا چند شکل مختلف، تصریف خاصی را می‌پذیرد. بیش‌تصریفی در فارسی نیز یافت می‌شود. مثلاً، ریشه «گرد» دارای دو صورت گذشته «گشت/ گردید» است و «جه» به دو شکل «جست/ جهید» و «وند گذشته می‌پذیرد».

جدول ۲- فعل‌های دارای نمود کامل

Table 2- Verbs with perfect aspect

وجه		حال	زمان
التزامی	اخباری		
خورده باشد کشته باشد	خورده است کشته است	گذشته	
—	خورده بود کشته بود		

جدول بالا دو ویژگی صوری مهم را نشان می‌دهد. نخست آن‌که ساخت‌های مورد بحث، افزون بر مشخصه دستوری شخص‌وشمار، متشکل از سه عنصر دستوری دیگرند: مشخصه‌های وجه و زمان که بر روی فعل کمکی «باش» بازتاب می‌یابند و مشخصه دستوری نمود کامل که با فعل اصلی همراه می‌شود. دوم آن‌که در زبان فارسی زمان دستوری گذشته با وجه التزامی همراه نمی‌شود.^۱ در ساخت‌هایی چون «خورده بوده باشد» و «خورده بوده است» که در جدول بالا نیامده‌اند، زمان دستوری حال صرفاً بر روی آخرین فعل کمکی تظاهر یافته و «خورده/ بوده» فقط میزبان پسوند نمود کامل‌اند. این سخن بدین معناست که صورت صرفی «خورده/ کشته» در جدول بالا، متشکل از ریشه فعل واژگانی (از این پس، با نماد «خور/ کُش/ وند نمود کامل «ده/ -ته» است.

مقایسه کاربرد همسان دو ساخت حال کامل اخباری و التزامی در «وقت» آینده نیز تأیید می‌کند که فعل اصلی در این ساخت‌ها صرفاً به وند نمود کامل ملحق شده و حامل نشانگر صرفی زمان گذشته نیست. براساس جدول (۶)، دو ساخت حال کامل اخباری و التزامی، در مشخصه دستوری وجه متفاوت‌اند و زمان و نمود در آنها مشترک است. از سویی، می‌دانیم که زمان دستوری در فارسی فقط دارای دو مشخصه صرفی نحوی [± گذشته] است و صورت تصریفی فعل از منظر مشخصه زمان، تنها از یکی از دو ویژگی صوری حال یا گذشته میزبانی می‌کند. بنابراین، وقت آینده در این زبان، از رهگذر دیگر ساخت‌های فعلی یا ابزارهای زبانی و متنی بیان می‌شود؛ از جمله، دو ساخت حال کامل اخباری و التزامی می‌توانند برای دلالت بر رویدادی که تا وقت مشخصی در آینده کامل می‌شود، به کار روند:

(۷) الف. مطمئن‌ایم پیمانکار تا پایان مهرماه آینده و پیش از فرارسیدن فصل سرما، پی ساختمان را کنده است.

ب. امیدواریم پیمانکار تا پایان مهرماه آینده و پیش از فرارسیدن فصل سرما، پی ساختمان را کنده باشد.

در بند درونۀ دو جمله بالا، زمان دستوری حال، بر روی فعل کمکی تظاهر یافته است و تفاوت دو فعل «است/ باشد» صرفاً در مشخصه وجه است. رویدادی که از رهگذر فعل «کندن» در این دو بند بیان شده است، در آیندۀ معینی به سرانجام می‌رسد. بنابراین، ریشه «کن/ کُن» در این نمونه‌ها که فاقد پسوند گذشته است، با جذب وند «ده» (یا همان وند موسوم به «-en») بر کامل شدن رویداد مورد نظر تا وقت معینی دلالت می‌کند.

بند موسوم به عبارت وصفی نیز که در نمونه (۳- ث) آمده است، تأیید می‌کند که در ساخت‌های دارای نمود کامل، فعل اصلی فاقد عنصر زمان دستوری است. در این جملات، تعبیر دو مشخصه دستوری زمان و شخص‌وشمار در بند ناخودایستا وابسته به مشخصه‌های متناظر در بند اصلی است:

(۸) الف. برادرش [در دانشگاه معتبری در اروپا درس خوانده]، به ایران بازگشت/ بازمی‌گردد/ باز خواهد گشت.

۱. فرشیدورد ساختی مانند «کاش خورده باشد» را با توجه به کاربرد و معنا، گاهی مضارع التزامی کامل و آیندۀ التزامی کامل می‌خواند (۱۳۸۲: ۳۹۶) و گاهی چنین ساختی را ماضی التزامی می‌نامد (همان: ۳۹۸).

ب. این دستگاه [نخ‌های طبیعی را به هم بافته] انواع پارچه‌های کنفی تولید می‌کرد/ می‌کند/ خواهد کرد.

در نمونه‌های بالا، ساخت‌های درون قلاب، بند اداتی ناخودایستایند که به بند اصلی متصل شده‌اند (برای تحلیل ساختار عبارت وصفی، نک: انوشه، ۱۴۰۰: ۳۶۵). در این ساخت‌ها، فعل‌های «خوانده/ بافته» صرفاً دارای مشخصه نمود کامل‌اند و مشخصه‌های زمان، وجه و شخص و شمار به فعل‌های بند اصلی پیوسته‌اند. حضور عنصر نمود کامل در بند ناخودایستا بر این ویژگی دلالت می‌کند که رویداد فرعی پیش از فعل بند اصلی یا هم‌زمان با وقوع آن تکمیل می‌شود.

طبق این تحلیل که با واقعیت‌های تاریخی زبان فارسی نیز سازگار است (نک: ابوالقاسمی، ۱۳۸۵؛ حسن دوست، ۱۳۹۳)، صورت صفت مفعولی متشکل از ستاک گذشته فعل و پسوند «ه» نیست؛ بلکه وند نمود کامل به صورت تناوب خودکار و پیش‌بینی‌پذیر «ده/ -ته» بازتاب آوایی می‌یابد. بنابراین، صفت‌های مفعولی «خوانده/ بافته» از پایه واژگانی «خوان/ باف» و پسوند «ده/ -ته» مشتق شده‌اند. حضور عنصر نمود کامل در سطح واژه نیز نشان می‌دهد که این وند را نمی‌توان متشکل از ستاک گذشته فعل تلقی کرد. طبق معیار بندش^۱، وندهای تصریفی راه را بر واژه‌سازی، یعنی اشتقاق و ترکیب، می‌بندند (Spencer & Zwicky, 2001: 15). به گفته دیگر، پس از افزودن وندهای تصریفی باقاعده به پایه، راه بر دو فرایند اشتقاق و ترکیب مسدود می‌شود. از آنجاکه وند نمود کامل در سطح واژه، از وندهای اشتقاقی واژه‌ساز به‌شمار می‌آید، طبق اصل بندش نمی‌توان پیش از آن، حضور وند تصریفی گذشته را پذیرفت. از این گذشته، نمونه‌های فراوانی در زبان فارسی یافت می‌شوند که حتی پس از الحاق پسوند نمود کامل به پایه و تشکیل صورت موسوم به صفت مفعولی، فرایندهای اشتقاق یا ترکیب یا هر دو، واژه تازه‌ای تولید می‌کنند:

- (۹) الف. اشتقاق ← دیده‌بانی - ریخته‌گری - مُرده‌وار - دادگان - شکستگی
 ب. ترکیب ← دیده‌بوسی - آلوده‌سازی - مرده‌خوار - داده‌پرداز - شکسته‌بندی

این شواهد، در کنار معیار بندش، تأیید می‌کنند که در درون چنین ساختارهایی، وند تصریفی زمان حضور ندارد و صرفاً مشخصه نمود کامل، به مثابه یک پسوند اشتقاقی، در فرایند واژه‌سازی مشارکت کرده است. مثلاً، واژه «دادگان» متشکل از صفت مفعولی «داده» و وند مجموعه‌ساز «گان» است و «داده‌پرداز» از ترکیب همان صفت مفعولی با ریشه واژگانی «پرداز» ساخته شده است. پیامد این تحلیل آنکه صرف نظر از تمایزات معنایی، تفاوت صوری جفت‌داده‌های (۱۰- الف) و (۱۰- ب) در زیر، متأثر از حضور وند نمود کامل در نمونه‌های دوم است (و نیز نک: انوشه، ۱۴۰۰: ۷۰۷):

- (۱۰) الف. فریب‌خور - دانش‌آموز - تاشوم - دل‌سوز - کارنکن - پیشرو
 ب. فریب‌خورده - دانش‌آموخته - تاشده - دل‌سوخته - کارنکرده - پیشرفته

تفاوت دو صفت مرکب «فریب‌خور/ فریب‌خورده» در وجود پسوند «ده» است که بر کامل شدن رویداد در دومی دلالت می‌کند. این تمایز در دیگر جفت‌داده‌های این مجموعه نیز دیده می‌شود.

در صفت‌های مفعولی (۶) تا (۸)، با ریشه‌هایی مواجه بودیم که در جذب وند نمود کامل، دستخوش تغییر صورت آوایی یا اصطلاحاً واژگونگی^۲ نشده‌اند (خور/ خورده؛ گش/ گشته؛ کن/ کنده؛ خوان/ خوانده؛ باف/ بافته). اما همواره با چنین وضعیتی روبه‌رو نیستیم؛ چنان که در برخی از نمونه‌های (۹) و (۱۰) مشاهده کردیم، این ویژگی در مورد همه ریشه‌های فعلی صادق نیست و گاهی جذب وندهای مختلف، سبب پدیدار شدن واژگونگی در تکواژهای انتزاعی می‌شود. اسلامی (۱۳۹۸) نیز به این پدیده توجه کرده، اما یادآور شده است که اگر «ده/ -ته» را پسوند صفت مفعولی بدانیم، برای تحلیل صورتی مانند «رفته» هیچ توجیهی نداریم. در زیربخش بعدی به تفصیل به مسئله واژگونگی ریشه‌ها در جذب پسوند نمود کامل می‌پردازیم.

1. closure
 2. allomorphy

۳-۲- واژگونی در ریشه‌های انتزاعی

اسلامی (۱۳۹۸) در رد این رویکرد که وند نمود کامل در زبان فارسی با یکی از دو گونه «ده-ته» تظاهر می‌یابد، به صفت مفعولی «رفته» (از ریشه «رو/√») اشاره می‌کند و پسوند تلقی کردن «ته» در این صورت صرفی را توجیه‌ناپذیر می‌داند. پاسخ مسئله‌ای که اسلامی مطرح کرده، در پدیده واژگونی نهفته است. واژگونه‌ها بازنمودهای عینی تکواژهای انتزاعی هستند که در توزیع تکمیلی‌اند و هریک در محیط خاص خود آشکار می‌شوند. براین اساس، «رو/√» سه واژگونه یا بازنمود عینی دارد که صرفاً محدود به بافت فعلی نیست: «ro» (مانند: از اینجا برو/ ماشین برو/ پیاده‌رو)، «rav» (مانند: روان/ رونده/ روش/ می‌روند/ میانه‌روی)، «raf» (مانند: رفتار/ رفتن/ پیش‌رفته/ می‌رفت/ رفت‌وآمد). واژگونه «rav» دارای یک گونه آزاد^۱ «r» نیز هست که غالباً در گفتار یا نوشتار غیررسمی به کار می‌رود و مورد توجه بحث حاضر نیست (مانند: می‌ره؛ با تقطیع تکواژی: mi-r-e). بنابراین، واژگونه مقید «raf-» یکی از تظاهرات تکواژ انتزاعی «رو» (در صرف توزیعی: مفهوم «رفتن») است که در بافت‌هایی مانند زمان گذشته (raf-t)، مصدر (raf-tan)، و البته صفت مفعولی (raf-te)، به کار می‌رود. پس، در ریشه‌های دارای دو یا چند واژگونه، وند نمود کامل با گونه مقید می‌آید و ریشه‌های واژگانی دارای صورتی به نام ستاک گذشته نیستند (انوشه، ۱۳۹۹). برای نمونه، مشخصه‌های درج واژگونه‌ها را در نمونه‌های (۱۱) تا (۱۴) ملاحظه کنید. در نخستین ستون، واژگونه‌های مختلف ریشه و در ستون دوم، مشخصه‌های صوری آن گونه برای درج آمده است. واج شامل [+D] به معنای مجاورت با هر وندی است که با همخوان /d/ یا /t/ آغاز می‌شود:

(۱۱-۱۴). مشخصه‌های درج واژگونه‌ها:

(11-14). Specification for allomorph insertion

(۱۱)			(۱۲)			(۱۳)		
ریشه «سوز/√»			ریشه «شو/√»			ریشه «گیر/√»		
واژگونه	مشخصه	نمونه	واژگونه	مشخصه	نمونه	واژگونه	مشخصه	نمونه
sux	[√Suz, +D]	سوخت، سوخته، سوختنی	šav	[√šo, -#-D, -]	شود، می‌شود، هدایت‌شونده	šekas	[√šekan, +D]	شکست، شکسته، شکستی
suz	[√Suz]	سوزاندند، سوزان، سوزناک	šo	[√šo]	دور شو، آدم‌بشو، تاشده، شدند	šek	[√šekan, +Caus]	می‌شکانند، می‌شکاندند، شکانده
						šekan	[√šekan]	بشکنند، شکننده، چین‌وشکن

نکته قابل توجه این که هیچ‌یک از واژگونه‌های یک ریشه، اصلی یا فرعی محسوب نمی‌شوند، بلکه به دلیلی که خواهیم دید، از آنها می‌توان با نام واژگونه‌های خاص و عام یاد کرد. عموم پسوندهایی که در زبان فارسی با واج شامل [D] آغاز می‌شوند و به ریشه فعلی می‌پیوندند، در جدول زیر آمده‌اند (برای جزئیات بیشتر، نک: انوشه، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰):

1. free variation

(۱۵). پسوندهای دارای واج آغازین [D]:

(15). Affixes with initial [D]

نمونه	کاربرد	وند	نمونه	کاربرد	وند
دیدار دوستان	اسم مصدر	دار-تار ←	دوستانش را دید.	زمان گذشته	الف. د-ت ←
دید محدود	اسم/مصدر مرخم	د-ت ←	دیدن دوستان	مصدر	ب. دن-تن ←
			دوستانش را دیده	نمود کامل	پ. ده-ته ←

در نمونه (۱۱)، ریشه «سوزل» دارای دو واژگونه «SUX» و «SUZ» است. گونه نخست (خاص)، در گرهی درج می‌شود که ریشه یادشده در کنار پسوندی با همخوان آغازین /t/ بیاید. گونه دوم (عام)، تابع شرط دگرجایی^۱ است و در هر محیطی می‌نشیند که ریشه «سوزل» حاضر باشد، اما امکان درج گونه خاص فراهم نباشد. طبق این تحلیل، مشخصه دستوری زمان بر توزیع واژگونه‌های «سوزل» نظارت نمی‌کند و اساساً در بسیاری از واژه‌های مشتق از این ریشه، مفهوم زمان «حال/ گذشته» حضور ندارد (مانند: سوخت خودرو، ماده سوختنی/ آفتاب سوزان، قصه سوزناک). وانگهی، به همین دلیل است که وقتی ریشه مذکور در کنار وند سببی قرار می‌گیرد، تابع شرط دگرجایی می‌شود و فارغ از زمان دستوری فعل، گونه عام مجوز درج می‌یابد (مانند: زباله را می‌سوزانند/ می‌سوزاندند؛ به‌جای: *می‌سوزاندند). همین تعمیم درباره صورت‌های «سوخته/ سوزانده» نیز صادق است و هریک از دو واژگونه «SUX» و «SUZ» با توجه به محیطی که در نمونه (۱۱) تعریف شده است، تظاهر یافته‌اند. درج وند نمود کامل «ده» یا «ته» نیز متأثر از واگذاری یا بی‌واکی واج پیشین است.

در نمونه (۱۲) نیز مشاهده می‌کنیم که توزیع ریشه «شول» وابسته به مشخصه زمان دستوری نیست. در این بازنمایی، نماد «٣» (نقیض؛ به‌پیروی از: Siddiqi, 2009: 49). محیطی را تعریف می‌کند که واژگونه خاص «šav» در آن تظاهر نمی‌یابد؛ یعنی مجاورت با وند دارای واج آغازین [D] و نیز انتهای واژه. بدین ترتیب، واژگونه عام «šo» به تبعیت از شرط دگرجایی، در مرز واژه یا در مجاورت هر وندی با همخوان آغازین /d/ درج می‌شود. این محیط می‌تواند فعل گذشته ساده (از اینجا دور شد)، فعل امر حاضر مفرد (از اینجا دور شو)، صفت مفعولی (از اینجا دور شده است)، صفت لیاقت (این کار شدنی نیست)، یا واژه مرکب (این گوشی تاشو درست بشو نیست) باشد.^۲

ریشه «گیرل» در نمونه (۱۳)، قرابت بسیاری با ریشه «سوزل» در (۱۱) دارد و به شکل دو واژگونه «gerel» و «gir» بازنمود می‌یابد. گونه خاص در مجاورت [D] می‌آید و گونه عام در دیگر محیط‌ها به کار می‌رود و از جمله هر دو فعل حال و گذشته سببی را می‌سازد (مانند: آتش را می‌گیرانند/ می‌گیرانند؛ به‌جای: *می‌گرفتاندند). به‌طور کلی، همه ریشه‌هایی که دارای دو واژگونه هستند، از چنین الگویی پیروی می‌کنند؛ مانند برخی از نمونه‌هایی که در جدول زیر آمده‌اند:

1. Elsewhere Condition

۲. ریشه «شول» نمونه نادری در زبان فارسی است که از واژگونه مشترکی برای ساخت فعل گذشته و امر حاضر دوم شخص مفرد استفاده می‌کند. خود این نمونه شاهدهی است که عنصر دستوری زمان عامل تعیین‌کننده در تظاهر واژگونه‌های مختلف یک ریشه نیست.

(۱۶). نمونه‌ای از ریشه‌های دارای دو واژگونه:

(16). Some roots with two allomorphs

نمونه‌ها		واژگونه‌ها		ریشه √
گونه عام	گونه خاص	دگر جای	مجاور [D]	
افت، می‌افتد، افتان و خیزان	افتاده، می‌افتاد، افتادن	در: ʔoft	ʔoftā	الف. افت ←
نویسنده، می‌نویسد، خودنویس	نوشته، می‌نوشت، نوشتار	در: nevis	neveš	ب. نویس ←
نماینده، می‌نماید، نمایش	نمودار، می‌نمود، نمودن	در: namā	nemu	پ. نما ←
خواهان، می‌خواهد، خواهش	خواسته، می‌خواست، خواستار	در: xāh	xās	ت. خواه ←
یابنده، می‌یابد، فلزیاب	یافته، می‌یافت، یافتن	در: yāb	yāf	ث. یاب ←
فرساینده، می‌فرساید، فرسایش	فرسوده، می‌فرسود، فرسودن	در: farsā	farsu	ج. فرسا ←
سازمان، سازگار، سازنده، بساز	ساختمان، ساختار، ساخته، ساخت	در: sāz	sāx	چ. ساز ←
جهان‌بین، می‌بیند، بینایی	جهان‌دیده، می‌دید، دیدار	در: bin	di	ح. بین ←
چینش، می‌چیند، چین‌وشکن	چیده، می‌چید، چیدن	در: čin	či	خ. چین ←

پس از ریشه‌های دارای دو واژگونه در جدول (۱۶) ۱، به ریشه «شکن √» در جدول (۱۴) می‌رسیم که سه واژگونه دارد. این ریشه افزون‌بر دو واژگونه خاص «šekas» و عام «šekan»، دارای یک واژگونه «šek» نیز هست که در مجاورت وند سببی «ان» حضور می‌یابد و فارغ از زمان دستوری، صورت سببی می‌سازد. این گونه واژی که در «می‌شکانم / می‌شکاندم / شکاندن» به کار می‌رود، اساساً محدود به زمان دستوری گذشته نیست که ناگزیر باشیم در صفت مفعولی «شکانده»، حضور وند گذشته را بپذیریم. بنابراین، واژه اخیر متشکل از سه تکواژ «شک + ان + ده» است. در زیربخش ۴-۲ تعامل واژگونه‌های این ریشه را با وندهای سببی و نمود کامل از منظر صرف توزیعی بررسی خواهیم کرد.

۳-۳ فعل دستوری در ساخت‌های کامل

ماهیت فعل دستوری «باش» در ساخت‌های جدول (۶) و نیز هویت واژه‌بست‌ها در حال کامل، از موضوعات مورد بحث در پژوهش‌های زبانی بوده است. هر چند اغلب تحلیلگران، فعل مورد نظر را در شمار افعال کمکی زبان فارسی دانسته‌اند (اسلامی، ۱۳۹۸)، اما برخی نیز آن را فعل ربطی (طباطبایی، ۱۳۹۵) یا فعل سبک (Taleghani, 2008) تلقی کرده‌اند. در بخش حاضر، با تأیید نظر اسلامی، نشان می‌دهیم که ساخت‌هایی مانند «خورده‌ام / بودم / باشم» متشکل از صورت نمود کامل فعل اصلی و فعل کمکی‌اند. افزون‌بر این، چنان که در بخش بعدی خواهیم دید، صورت واژه‌بستی فعلی کمکی در ساخت حال کامل، از رهگذر فرایندی شکل می‌گیرد که در صرف توزیعی همجوشی^۲ خوانده می‌شود.

۱. چند نکته تاریخی درباره داده‌های جدول (۱۶) قابل توجه است. سازه «افتادن / فتادن» برآمده از صفت مفعولی «ftāta- / ptāta-» و صورت ایرانی باستان «ftā- / ptā-» است. این همان صورتی است که امروزه در واژگونه خاص «ʔoftā» به کار می‌رود. همچنین، چنان که در جدول بالا مشاهده می‌شود، ریشه «بین √» دارای دو واژگونه «bin» و «di» است. همان گونه که پیشتر درباره «go / wen-» اشاره کردیم، چنین تفاوتی در صورت‌های آوایی یک ریشه، واژگونه تکمیلی خوانده می‌شود و معمولاً دلایل تاریخی دارد. در ریشه «بین √» (مفهوم دیدن)، واژگونه «bin» از ریشه «-vay» (به معنای: نگرستن، تعقیب کردن) است، و واژگونه «di»، از ایرانی باستان «dīta-» (صفت مفعولی) مشتق از ریشه «dī-» (به معنای: دیدن) است. به همین ترتیب، «چین √» نیز برآمده از ریشه ایرانی باستان «čē-» (به معنای: توده کردن، انباشتن) است (برای جزئیات بیشتر، نک: حسن دوست، ۱۳۹۳؛ ذیل مداخل «بین» و «چین»). بر این اساس، تحلیل حاضر با ریشه‌شناسی تاریخی زبان فارسی نیز همسوست.

2. fusion

پیشتر گفتیم که طالقانی (2008) صورت‌های صرفی فعل «بودن» در نمود کامل را فعل سبکی در نظر می‌گیرد که به همراه صفت پیش از خود، یک محمول مرکب می‌سازد. وی در عین حال که «بودن» را در گذشته کامل از نوع فعل سبک می‌داند، در ادامه بحث خود از آن با نام فعل کمکی نیز یاد می‌کند و البته توضیح نمی‌دهد که اگر مقوله دستوری عنصر پیش از «بودن» صفت است، فعل کمکی مذکور برای «کمک» به صرف کدام عنصر فعلی حضور یافته است. فارغ از این که نزد طالقانی نام فعل دستوری در ساخت گذشته کامل چیست، جایگاهی که چنین تحلیلی برای این عنصر در هسته گروه فعلی کوچک در نظر می‌گیرد (Taleghani, 2008: 127)، تصدیق می‌کند که او نهایتاً «بودن» را فعل سبک/ ربطی تلقی می‌کند. اگر این رویکرد را به زبان دستور سنتی برگردانیم، نه تنها فعل یادشده را باید از جنس افعال ربطی بدانیم، بلکه ناگزیریم ادعا کنیم که جفت‌جملات زیر ساختار نحوی یکسانی دارند:

- (۱۷) الف. گذشته کامل ← باد ابرها را پراکنده بود. - بچه‌ها خانه را آراسته بودند. - سینا کتاب‌ها را برایشان فرستاده بود.
 ب. محمول مرکب ← باد ابرها را پراکنده کرد. - بچه‌ها خانه را آراسته کردند. - سینا کتاب‌ها را برایشان ارسال کرد.

با این همه، شواهد تجربی از چنین رویکردی حمایت نمی‌کنند. در زبان فارسی، مانند هلندی، فعل کمکی به همراه عنصر فعلی پیش از خود که محمول جمله است، تشکیل یک خوشه فعلی^۱ رسوخ‌ناپذیر می‌دهد (انوشه، ۱۴۰۰: ۱۱۸). از این منظر، اگرچه داده‌های (الف) و (ب) در بالا از یک محمول واژگانی و یک فعل دستوری تشکیل شده‌اند، اما ماهیت و مقوله اجزای این ساختارها کاملاً متفاوت است و از این رو، برخلاف تحلیل طالقانی، رفتارهای صرفی نحوی متفاوتی از خود بروز می‌دهند. برای بررسی این موضوع، ابتدا شواهد زیر را مشاهده کنیم:

(۱۸) درج پیشوند نفی:

الف. بچه‌ها خانه را نیاراسته بودند / آراسته نبودند.

ب. بچه‌ها خانه را آراسته نکردند / نیاراسته کردند.

(۱۹) درج واژه‌بست ضمیری:

الف. باد پراکنده بودشان / باد پراکنده‌شان بود.

ب. باد پراکنده کردشان / باد پراکنده‌شان کرد.

(۲۰) ساخت پی‌پرسش:

الف. سینا کتاب‌ها را برایشان فرستاده بود، نفرستاده بود / نبود؟

ب. سینا کتاب‌ها را برایشان ارسال کرد، ارسال نکرد / نکرد؟

(۲۱) ساخت همپایه:

الف. سینا کتاب‌ها را برایشان فرستاده بود، تو نفرستاده بودی / تو نبود.

ب. سینا کتاب‌ها را برایشان ارسال کرد، تو ارسال نکردی / تو نکرد.

(۲۲) ساخت پرسش پژوهاکی:

الف. بچه‌ها خانه را آراسته بودند. ← بچه‌ها خانه را چی بودند؟

ب. بچه‌ها خانه را آراسته کردند. ← بچه‌ها خانه را چی کردند؟

(۲۳) همپایگی با صفت:

الف. بچه‌ها خانه را آراسته و آماده بودند.

ب. بچه‌ها خانه را آراسته و آماده کردند.

مجموعه شواهد بالا از تفاوت‌های بنیادین میان ساخت گذشته کامل و محمول مرکب حکایت می‌کنند. طبق نمونه (۱۸)، عنصر نفی فعل نمی‌تواند میان خوشه فعلی رسوخ کند و به فعل کمکی ملحق شود، اما توزیع نفی فعل در مورد محمول مرکب متفاوت است و به فعل سبک متصل می‌شود. در شواهد (۱۹)، واژبست مفعولی «شان» به همین دلیل صرفاً می‌تواند به انتهای خوشه فعلی ملحق شود و پس از فعل کمکی بیاید، اما در محمول مرکب، این عنصر وابسته می‌تواند هریک از دو جزء غیرفعلی (محمول) یا فعلی (فعل سبک) را به‌عنوان میزبان خود برگزیند. در ساخت‌های پی‌پریش (۲۰) و همپایه (۲۱) که بخشی از جمله دستخوش حذف شده است، فعل کمکی نمی‌تواند بدون حضور محمول در ساخت محذوف مشارکت کند، اما این امکان برای فعل سبک فراهم است. ساخت پریش پڑواکی در (۲۲) تصریح می‌کند که ماهیت «آراسته» در دو ساخت «آراسته بودند» و «آراسته کردند»، متفاوت است. در نمونه نخست، پریش واژه «چی» نمی‌تواند به‌جای «آراسته» که به مقوله دستوری فعل تعلق دارد، بنشیند، اما همین واژه در ساخت دوم، صفت است و از این رو، جایگزینی آن با پریش واژه مذکور میسر است. سرانجام، تقابل دو جمله (الف) و (ب) در نمونه (۲۳) و عدم امکان همپایگی «آراسته» با صفت «آماده» در ساخت گذشته کامل، ضمن تأیید نتیجه اخیر، بر مقوله متفاوت این عنصر دلالت می‌کند. جمع‌بندی بحث حاضر در جدول زیر آمده است که براساس آن، ساخت‌های کامل و محمول‌های مرکب، نه در مقوله محمول قرابت دارند، نه هويت فعل دستوری در آنها یکسان است:

(۲۴). مقایسه اجزای ساخت کامل با محمول مرکب:

(24). Elements of perfect construction vs. complex predicate

محمول‌های مرکب	ساخت‌های کامل
ظاهرش را آراسته / آرایش کرد	ظاهرش را آراسته است / بود / باشد ←
غیرفعلی (اسم، صفت، حرف)	فعلی (تصریف صفت مفعولی) ←
فعل سبک (در هسته فعل کوچک)	فعل کمکی (در هسته نمود) ←

تحلیل بالا نشان می‌دهد که صورت‌های صرفی فعل «باش» در ساخت‌های کامل از نوع فعل سبک یا ربطی نیستند و لذا، آنها را نمی‌توان در هسته گروه فعلی کوچک درج کرد. این افعال از نوع فعل کمکی‌اند که در پژوهش‌های دستور زایشی غالباً در ذیل هسته گروه فعل کمکی (AuxP) یا هسته گروه نمود (AspP) یا هسته گروه نمود کامل (PerfP) قرار می‌گیرند و این تفاوت در برجسب گذاری، تغییری در ماهیت این افعال نمی‌دهد (برای جزئیات بیشتر، نک: تحلیل Anderson, 2006 از ساخت‌های فعل کمکی). در بخش چهارم مقاله (نمودار ۲۸)، به تحلیل طالقانی بازمی‌گردیم و اشکالات آن را از منظر کمینه‌گرایی بازمی‌شماریم تا بتوانیم تحلیل جایگزینی برای ساخت نمود کامل به‌دست دهیم.

امکان حذف «است» موضوع دیگری است که درباره فعل کمکی در حال کامل اخباری باید به آن اشاره کنیم. اسلامی (۱۳۹۸: ۶، نمونه ۶-ب) و طالقانی (2008: 127: 50)، هر دو، معتقدند که در ساختی مانند «او از اینجا رفته»، فعل «است» حذف شده است و بنابراین، به‌جای این عنصر محذوف، از نماد تهی ($\emptyset$) استفاده می‌کنند. در این زمینه، دو نکته را باید یادآور شویم. نکته نخست که اهمیت کمتری دارد، به تفاوت دو اصطلاح «تهی» و «صفر» بازمی‌گردد. در مطالعات صرفی، منظور از تکواژ تهی، عنصری است که بازنمود آوایی دارد، اما دارای نقش معنایی یا دستوری نیست (Bauer, 2016: 342; Blevins, 2016: 53). چنین تکواژی را می‌توانیم در الحاق وند سببی به فعل سه‌طرفیتی «کوبیدن» بیابیم. برای مثال، در جمله «او مشتش را به دیوار کوبید/ کوباند»، افزودن وند سببی «ان» به «کوبید» و تبدیل آن به «کوباند»، تغییری در معنا یا ظرفیت فعل ایجاد نکرده است و از این رو، وند مورد نظر در چنین فعلی، نمونه‌ای از تکواژ تهی است. در مقابل، تکواژ صفر، عنصری است که بازنمود آوایی ندارد، اما از خود تأثیر معنایی یا دستوری به‌جای می‌گذارد. نمونه معروف چنین تکواژی، شناسه صفر در فعل‌های سوم شخص مفرد گذشته است (مانند: او از اینجا رفت). بدین ترتیب، اگر در ساخت «او از اینجا رفته»، فعل «است» بازنمود نیافته باشد، آن را باید نمونه‌ای از تکواژ صفر تلقی کرد.

نکته دوم این که: آیا واقعاً در چنین ساختاری فعل «است» حذف شده است؟ احتمالاً پاسخ این پرسش منفی است و اگر بتوان فعل مورد نظر را بدون قرینه و در جملات ساده حذف کرد، انتظار می‌رود این امکان برای بقیه شخص و شمارها هم فراهم باشد. در جملات (۲ - الف و ب) اشاره کردیم که شواهد زبانی این پیش‌بینی را تأیید نمی‌کنند:

(۲۵). الف. دوستم خانه را تحویل داده و از اینجا رفته.

ب. *دوستانم خانه را تحویل داده و از اینجا رفته.

پ. *من و دوستم خانه را تحویل داده و از اینجا رفته.

ت. دوستانم خانه را تحویل داده و از اینجا رفته‌اند.

ث. من و دوستم خانه را تحویل داده و از اینجا رفته‌ایم.

مقایسه دو جمله نادرستی (۲۵ - ب و پ) با نمونه‌های خوش ساخت (۲۵ - ت و ث) تصریح می‌کند که حذف فعل کمکی در ساخت حال کامل اخباری، فقط با وجود قرینه‌ای در ساخت همپایه میسر است. بنابراین، نمی‌توانیم ادعا کنیم که در جمله خوش ساخت (۲۵ - الف)، فعل کمکی سوم شخص مفرد بدون هیچ قرینه‌ای حذف شده است. پس اگر در نمونه (۲۵ - الف) با پدیده حذف فعل کمکی مواجه نباشیم، باید تحلیل دیگری برای عدم تظاهر فعل «است» بیابیم.

چنان که می‌دانیم، فعل «باش» دارای شش صورت واژه‌بستی است که علاوه بر نقش‌شان به عنوان فعل کمکی، در ساخت‌های موسوم به اسنادی در جایگاه فعل ربطی (فعل سبک) نیز به کار می‌روند. این افعال دستوری را که صورت وابسته یافته‌اند، به پیروی از لگیت (2008)، واژه‌بست آمیخته^۱ می‌نامیم:

(۲۶). واژه‌بست‌های آمیخته «باش»:

الف. من معلم + ام	ب. تو معلم + ای	پ. او معلم + ه
ت. ما معلم + ایم	ث. شما معلم + اید	ج. آنها معلم + اند

همان‌گونه که پنج واژه‌بست «ام/ای/ایم/اید/اند» علاوه بر جملات اسنادی بالا، در ساخت حال کامل اخباری (ماضی نقلی) نیز حضور می‌یابند، انتظار می‌رود که واژه‌بست سوم شخص مفرد نیز چنین امکانی داشته باشد. این سخن بدین معناست که واژه‌بست «ه» (e-) در ساختی مانند «او از اینجا رفته» حضور دارد و حذف نشده، اما در سطح آوایی با واکه پایانی پسوند نمود کامل ادغام شده است (او از اینجا رفته + ه = رفته). همین ویژگی در فرایند اسنادی‌سازی^۲ نیز مشاهده می‌شود. در نمونه‌های زیر، این فرایند با ساخت حال کامل اخباری همراه شده است:

(۲۷). الف. این نمایندگان با طرح دولت مخالفت کرده‌اند. ← این نمایندگان {بوده‌اند/ بوده} که با طرح دولت مخالفت کرده‌اند.

ب. شما نمایندگان با طرح دولت مخالفت کرده‌اید. ← شما نمایندگان {بوده‌اید/ بوده} که با طرح دولت مخالفت کرده‌اید.

پ. این نماینده با طرح دولت مخالفت کرده است. ← این نماینده {بوده است/ بوده} که با طرح دولت مخالفت کرده است.

در نمونه‌های (۲۷ - الف و ب)، حذف واژه‌بست‌های «لاند/ لاید» در روند اسنادی‌سازی، جمله‌ای نادرستی تولید می‌کند. بنابراین، در جمله (۲۷ - پ) نیز با حذف واژه‌بست آمیخته فعل کمکی مواجه نیستیم، بلکه در نمونه «بوده» مانند هر دو فعل «بوده‌اند/ بوده‌اید»، واژه‌بست مناسب حضور دارد (ه)، اما در سطح آوایی در واکه وند «ده» ادغام شده است. در بخش چهارم مقاله به این نکته بازمی‌گردیم و به تبیین چگونگی تشکیل واژه‌بست آمیخته از طریق همجوشی، و نیز جایگاه فرایند واجی ادغام در انگاره صرف توزیعی می‌پردازیم.

1. portmanteau clitic

2. clefting

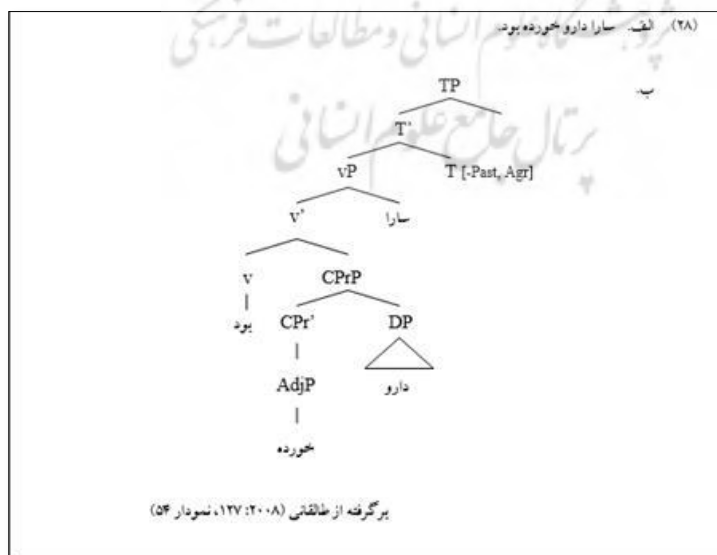
در بخش حاضر ابتدا به کاربردهای مختلف پسوند نمود کامل در سطح جمله و بند و واژه اشاره کردیم و سپس به بررسی ماهیت صوری این عنصر پرداختیم. در این میان، استدلال کردیم که ساخت‌های کامل متشکل از واژگونه‌ای از ریشه فعلی و وند «ده/ته» هستند و در چنین افعالی، با یکی از صورت‌های صرفی فعل کمکی «بودن» (ریشه «باش/√») همراه می‌شوند. در بخش بعدی، یافته‌های تحلیل حاضر را در چارچوب نظریه صرفی توزیعی بررسی می‌کنیم و چنان‌که خواهیم دید، صورت موسوم به صفت مفعولی نمی‌تواند در خود دارای پسوند زمان گذشته باشد.

۴. نمود کامل در صرف توزیعی

در بخش حاضر به تحلیلی ناواژه‌گرا از ساخت فعل‌های دارای وند نمود کامل می‌پردازیم و در این روند می‌کوشیم تا پیوندی میان یافته‌های بخش گذشته و آموزه‌های نظریه صرف توزیعی برقرار سازیم. در نخستین زیربخش، با معرفی فرافکن نقش‌نمای حرف ^۱ که جایگاه درج وند نمود کامل است، بر ساخت فعل حال کامل اخباری تمرکز می‌کنیم. در زیربخش دوم، اشتقاق نحوی این فعل را به ساخت‌های مشابه و از جمله افعال گذشته کامل اخباری و حل کامل التزامی تعمیم می‌دهیم و درباره پيامدهای این تحلیل بحث می‌کنیم. باین‌همه، پیش از ارائه هر تحلیلی، نخست باید نشان دهیم که چرا رویکرد کمینه‌گرای طالقانی (2008) در تبیین ساختار نمود کامل، به‌لحاظ نظری نیز کارآمد نیست.

۴-۱ تحلیل نظری از ساخت کامل

طالقانی (2008: 126-127; Diag: 51, 54)، ضمن بررسی تعامل عناصر دستوری زمان، نمود، وجه و نفی در ساخت‌های فعلی مختلف، برپایه کمینه‌گرایی واژه‌گرا، تحلیلی از حال و گذشته کامل در فارسی به‌دست می‌دهد. در بخش گذشته، ضمن نقد رویکرد طالقانی برپایه شواهد زبانی (مستقل از نظریه)، یادآور شدیم که وی گذشته از آنکه فعل «بودن» را در این ساخت‌ها در هسته گروه فعلی کوچک قرار می‌دهد و از این منظر، به ساختاری شبیه به معمول‌های مرکب برای حال و گذشته کامل قائل می‌شود، درباره چگونگی تظاهر وند نمود کامل بر روی ریشه فعل اصلی بحثی به میان نمی‌آورد و به‌نظر می‌رسد که صورت نمود کامل فعل را به‌شکل صرف شده وارد اشتقاق نحوی می‌کند. اگر رویکرد واژه‌گرای طالقانی را بر جمله «سارو دارو خورده بود» انطباق دهیم، اشتقاق نحوی زیر را خواهیم داشت:

هسته آغاز بودن گروه زمان، نه تنها باعث می شود که با حرکت فعل به آن، توالی نادرستی به دست آید، بلکه حتی در ساخت دارای فعل وجهی «خواستن» که در آن «خواه» در هسته T درج می شود، به جای جمله ای مانند «او دارویش را خواهد خورد»، ساختار «*او خواهد دارویش را خورد» تولید می شود. افزون بر موارد پیش گفته، همان گونه که در نمودار بالا ملاحظه می کنیم، طالقانی به سازه «خورده» در «نخورده است/ نخورده بود» مقوله صفتی اعطا می کند و آن را در هسته فرافکن AdjP قرار می دهد. ضمن این که چنین تحلیلی با واقعیت های زبان فارسی سازگار نیست (نک: شواهد ۱۸ تا ۲۳ در مقاله حاضر؛ و نیز اسلامی، ۱۳۹۸)، طالقانی اشاره ای به تشکیل خوشه فعلی در فارسی و الحاق فعل اصلی به کمکی نمی کند. مهم ترین اشکالات بازنمایی (۲۸) را می توان به صورت زیر خلاصه کرد:

الف. فرافکن TP هسته آغاز و ارزش مشخصه زمان [-Past] است.

ب. فاعل به شاخص TP حرکت نکرده و مفعول در شاخص گروه محمول ادغام شده است.

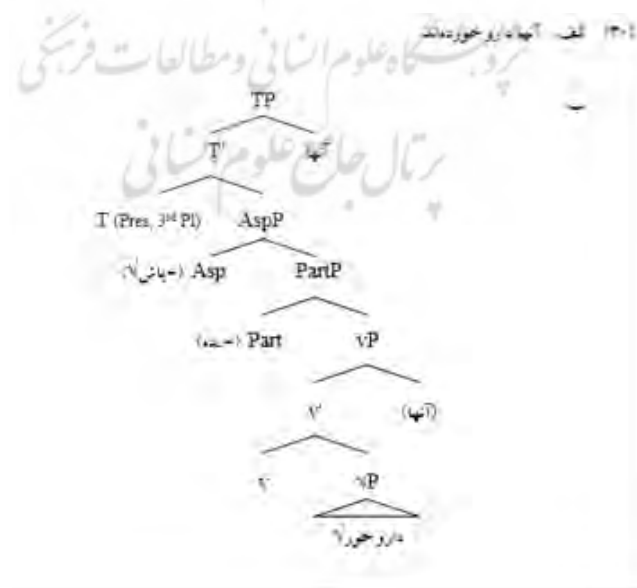
پ. اشتقاق دارای ساخت محمول مرکب (CPrP) است.

ت. فعل واژگانی «خورده» در هسته گروه صفتی قرار گرفته است.

ث. ساخت نمود کامل فاقد فرافکن نمود (AspP) است.

ج. فعل کمکی «بودن» به عنوان فعل سبک در هسته VP تولید شده است.

براین اساس، در زیربخش حاضر می کوشیم تا در چارچوب نظریه ناواژه گرای صرف توزیعی، به تبیین ساخت حال کامل اخباری در زبان فارسی پردازیم و سپس یافته های این تحلیل را به ساخت گذشته کامل اخباری و حال کامل التزامی که تفاوت اندکی در مشخصه های زمان و وجه دارند، تعمیم دهیم. در بازنمایی زیر که در جهت خط فارسی ترسیم شده، اشتقاق نحوی جمله «آنها دارو خورده اند» آمده است. در این نمودار که همه گره های نقش نما، به سان گروه فعلی فارسی هسته پایان اند، فعل کمکی «بودن» (ریشه «باش/√») در هسته گروه نمود (AspP) درج شده و وند نمود کامل، هسته فرافکن حرف (PartP) است که از سوی گروه نمود مجزدهی شده است. گفتنی است که در رویکرد مبتنی بر درج مؤخر^۱ (Siddiqi, 2009: 7; Alexiadou, 2016: 227; Embick, 2017: 257) همه عناصر واژگانی به صورت ریشه های انتزاعی وارد اشتقاق می شوند و مقوله و جوهر آوایی خود را در نحو و پسانحو به دست می آورند. باین همه، در نمودار زیر برای رعایت اختصار، به تسامح این ویژگی را برای فاعل و مفعول لحاظ نکرده ایم:

1. late insertion

در مرحله بعد، ریشه «خور $\sqrt{}$ »، ابتدا برای جذب مقوله، به هسته v حرکت می‌کند و به آن منضم می‌شود. پس از آن، مجموعه [خور $\sqrt{}$ + v]، به ترتیب به هسته Part و Asp حرکت می‌کند و در نهایت، با جذب هسته T، تشکیل یک هسته پایانی مرکب، شامل پنج جزء، می‌دهد. بازنمایی این فرایند، به صورت خطی در زیر نمایش داده شده است (نمادهای «+»، بر فرایند انضمام هسته به هسته دلالت می‌کنند):

$$(Pres, 3^{rd} PI) \quad T + \sqrt{\text{باش}} + Part + v + \sqrt{\text{خور}}$$

پیش از درج عناصر دارای جوهر آوایی (واژها/ واژگونه‌ها) در هسته مرکب بالا، دو فرایند پسانحوی همجوشی باید بر این سازه اعمال شود. نخستین فرایند، همجوشی میان «خور $\sqrt{}$ » و v است تا این دو گره، در یک گره بسیط تجمیع شوند. گره «باش $\sqrt{}$ » و T نیز همجوشی می‌کنند تا یک گره بسیط از مجموع این دو گره به دست آید. این دو فرایند همجوشی، هسته مرکب پنج‌جزئی در (۳۱) را به هسته‌ای سه‌جزئی در (۳۲) تبدیل می‌کند. اکنون بازنمایی زیر مهیای درج واژها و واژگونه‌هاست (نمادهای «-»، بر فرایند همجوشی دو گره و تبدیل آنها به یک گره هدف واحد دلالت می‌کنند):

(۳۲) فرایند همجوشی و درج مؤخر:

$$(Pres, 3^{rd} PI) \quad [T - \sqrt{\text{باش}}] + Part + [v - \sqrt{\text{خور}}]$$

↓
لاند

↓
ده

↓
خور

در نخستین جزء بازنمایی، واژ «خور» درج شده است. در گره دوم، وند نمود کامل که دارای بازنمایی انتزاعی «De» است، در مجاورت واج واکدار پیش از خود، به شکل «ده» تظاهر می‌یابد. گره سوم، واژ آمیخته‌ای است که در خود شامل «باش $\sqrt{}$ » و هسته T، با مشخصه‌های [حال، سوم شخص جمع] و وجه اخباری است. در فارسی، واژه‌بست آمیخته «لاند» دارای این ویژگی‌هاست و با درج در گره هدف حاصل از همجوشی، مشخصه‌های آن را برآورده، یا به زبان صرف توزیعی، تخلیه می‌کند (برای همجوشی در گره‌های پایانی: Siddiqi, 2009; Svenonius, 2016: 207; 24).

۴ - ۲ پیامدهای تحلیل ناواژه‌گرا

در زیربخش حاضر می‌کوشیم تا تحلیلی را که برای ساخت حال کامل اخباری ارائه کرده‌ایم، به افعال مشابه، و از جمله گذشته کامل اخباری، حال کامل التزامی، و تعامل دو نمود کامل و استمراری، تعمیم دهیم و پیامدهای آن را در ساخت‌های مشابه ارزیابی کنیم. نخستین موضوع قابل توجه در مورد نمودار (۳۰)، عدم تظاهر صوری فعل کمکی در سوم شخص مفرد است. اگر به جای ساخت بالا، بخواهیم هریک از دو جمله «او دارو خورده است / خورده» را تولید کنیم، با همان مراحل نحوی و پسانحوی پیش گفته مواجه خواهیم بود، با این تفاوت که هسته گروه زمان دارای مجموعه مشخصه‌های [حال، سوم شخص مفرد] است. پس از همجوشی «باش $\sqrt{}$ » با این گره، هریک از دو واژ «است» یا «ه» که گونه آزاد هم محسوب می‌شوند، می‌توانند در گره هدف درج شوند. چنانچه گونه «ه» برای درج انتخاب شود، به یک فرایند واجی برای ادغام این واژ در واپسین واکه وند نمود کامل نیاز خواهد بود (xor-de-e → xorde).

پیامد دوم به ماهیت وند نمود کامل بازمی‌گردد. در بخش گذشته توضیح دادیم که این عنصر به یکی از دو شکل «ده / ته» بازنمود می‌یابد و عنصر زمان گذشته در آن حضور ندارد. نمودار (۳۰) این یافته را از منظر صرف توزیعی تأیید می‌کند. براساس بازنمایی پیش گفته، مشخصه زمان دستوری متعلق به هسته گروه زمان است که از سوی نزدیک‌ترین گره به آن، یعنی «باش $\sqrt{}$ » جذب می‌شود. با توجه به این که فرافکن نمود میان گروه زمان و ریشه فعلی مداخله می‌کند، طبق شرط پیوند کمینه^۱، مشخصه زمان دستوری - چه گذشته، چه حال -

1. Minimal Link Condition (MLC)

نمی تواند از سوی فعل اصلی جذب شود. در ساخت حال کامل اخباری و التزامی، هسته گروه زمان دارای مشخصه [حال] است و لذا این ادعای دستورنویسان که صفت مفعولی از ستاک گذشته فعل ساخته می شود، توجیه نظری ندارد. در ساخت گذشته کامل، چنان که گفتیم، یک گروه زمان وجود دارد و تنها مشخصه [گذشته] در هسته آن از سوی فعل کمکی که نزدیک تر است، جذب می شود.

نکته سوم این که افعال گذشته کامل اخباری (ماضی بعید) و حال کامل التزامی، بر اشتقاق نحوی (۳۰) منطبق اند، با این تفاوت که در ساخت نخست، هسته گروه زمان دارای مشخصه [گذشته] است، و در ساخت دوم، این هسته از وجه التزامی میزبانی می کند. همچنین، با توجه به این که فعل کمکی در این ساخت ها به شکل واژه بست تظاهر نمی یابد، میان هسته گروه زمان و هسته گروه نمود فرایند همجوشی رخ نمی دهد. فرایند پسانحوی اضافه دیگری که فقط در فعل گذشته کامل رخ می دهد، شکافت^۱ هسته گروه زمان، به دو گره T و Agr است؛ زیرا در این فعل، وند زمان گذشته و وند مطابقت (شناسه) مستقلاً تظاهر می یابند و بنابراین، به دو گره هدف پایانی برای درج این عناصر دستوری نیاز داریم:

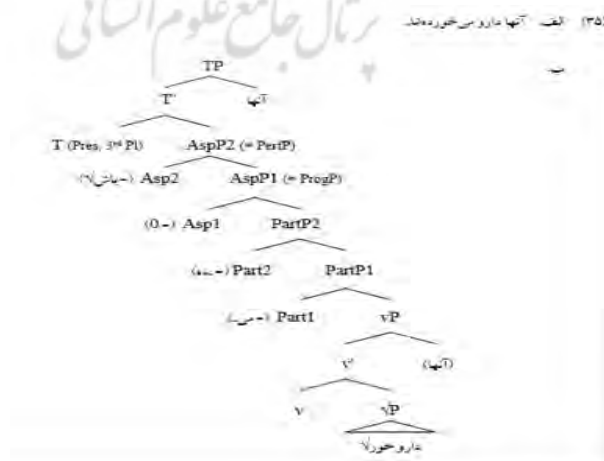
(۳۳). فرایند همجوشی، شکافت و درج مؤخر:

(۳۴). فرایند همجوشی و درج مؤخر:

گذشته کامل اخباری (خورده بودند)					حال کامل التزامی (خورده باشند)				
[خور - √] + Part + باش + [Agr + T]					[خور - √] + Part + باش + [v - √]				
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
خور	ده	بو	د	ند	خور	ده	باش	ند	

در بازنمایی (۳۳)، «باش√» که در مجاورت پسوند گذشته «د» قرار دارد، به واژگونه «بو» اجازه درج می دهد. در این بازنمایی، وندهای گذشته و مطابقت در ذیل T که به دو گره T و Agr شکافته شده است، درج می شوند (برای فرایند شکافت گره های پایانی: Embick & Noyer, 2007: 305 ; Siddiqi, 2009: 24; Embick, 2015: 213). در بازنمایی (۳۴)، به دلیل مشخصه التزامی در هسته گروه زمان، واژگونه «باش» که میزبان چنین مشخصه ای است، بازنمود می یابد و در هسته نمود درج می شود. در هسته گروه زمان که دارای مشخصه [حال] است، صرفاً وند مطابقت حضور می یابد.

نکته چهارم این که اگرچه نمود ناقص (استمراری) موضوع پژوهش حاضر نیست، اما تحلیل مبتنی بر نمودار (۳۰) می تواند تبیینی صوری از تعامل دو نمود کامل و استمراری، در فعلی مانند «می خورده اند»، به دست دهد. در این ساختار، دو فراقکن نمود حضور دارد که لاجرم به دو گره نقش نمای حرف برای درج وندهای «می» و «ده» مجوز می دهند. هسته گروه نمود کامل، جایگاه درج «باش√» است، اما هسته گروه نمود استمراری در فارسی ناملفوظ است:

1. fission

ریشه «خور» برای خروج از VP و جذب هسته‌های نقش‌نما، با حرکت فراسو ابتدا به هسته v منضم می‌شود و این مسیر را به ترتیب با جذب گره‌های Part1، Part2 و Asp1، نهایتاً تا هسته Asp2، یعنی ریشه «باش $\sqrt{}$ » طی می‌کند. از آنجایی که انضمام هسته به هسته نوعی ادات‌افزایی است و در این فرایند، اتصال به v یا راست آزاد است (نک: جذب وندهای نمود مستمر و زمان غیرگذشته در تحلیل: Julien, 2007: 220)، هسته Part1 و Asp1 که بازتاب نحوی نمود مستمرند، به سمت راست ریشه ملحق می‌شوند. نهایتاً، با جذب هسته T، گره مرکب واحدی به صورت زیر تشکیل می‌شود:

(۳۶). تشکیل هسته مرکب:

(Pres, 3rd Pl) T + باش $\sqrt{}$ + Part2 + v + خور $\sqrt{}$ + Part1 + Asp1

در بازنمایی (۳۲) گفتیم که هسته T و «باش $\sqrt{}$ » دستخوش همجوشی می‌شوند تا با تشکیل یک گره بسیط، زمینه درج واژه‌بست آمیخته «اند» فراهم آید. این فرایند در بازنمایی حاضر نیز رخ می‌دهد. اما افزون بر آن، هسته‌های Part1 و Asp1 در سمت راست «خور $\sqrt{}$ » نیز همجوشی می‌کنند و مهیای درج پیشوند «می» می‌شوند:

(۳۷). فرایند همجوشی و درج مؤخر:

(Pres, 3rd Pl) [T - باش $\sqrt{}$] + Part2 + [v - خور $\sqrt{}$] + [Part1 - Asp1]

↓   ↓   ↓   ↓
اند   ده   خور   می-

بدین ترتیب، در بازنمایی خطی (۳۷)، چهار گره هدف برای درج چهار واژه‌گونه شکل می‌گیرد تا صورت فعلی «می‌خورده‌اند» تولید شود (برای تجمیع مشخصه‌ها در فعل کمکی، نک: Kiparsky, 2017: 372).

موضوع دیگری که در این مبحث به آن می‌پردازیم، حضور هم‌زمان گره نقش‌نمای سببی و نمود کامل در ساخت‌های فعلی است. در اشتقاق نحوی، گروه سببی^۱ تسلط بلافضل بر گروه فعلی کوچک دارد و هسته آن، از وند سببی میزبانی می‌کند (Harley, 2017: 21). همان‌گونه که می‌دانیم، در زبان فارسی الحاق پسوند سببی «ان» به ریشه عموماً به افزایش ظرفیت آن می‌انجامد. اما هسته گروه سببی در فارسی گاهی ممکن است جوهر آوایی نداشته باشد. این پدیده در فعل‌های موسوم به دووجهی^۲ دیده می‌شود. برای نمونه، فعل نامفعولی «پختن» در جمله «غذا پخت»، با جذب وند صفر سببی به جمله متناظری مانند «مادر غذا پخت» تبدیل می‌شود. نکته قابل توجه این که شمار اندکی از ریشه‌های فعلی به هر دو صورت، یعنی با وند آشکار «ان» یا وند ناملفوظ صفر، افزایش ظرفیت می‌یابند. برای بررسی این موضوع، ابتدا ریشه «شکن $\sqrt{}$ » را در جمله‌های زیر را مقایسه می‌کنیم:

(۳۸) الف. «شکن $\sqrt{}$ » نامفعولی ← گلدان شکسته است.
ب. «شکن $\sqrt{}$ » + ان ← او گلدان را شکانده است.
پ. «شکن $\sqrt{}$ » + 0 ← او گلدان را شکسته است.

در جدول (۱۴)، ضمن اشاره به سه واژه‌گونه ریشه «شکن $\sqrt{}$ »، محیط درج هریک را نیز تعیین کردیم. در نمونه (۳۸ - الف)، ریشه «شکن $\sqrt{}$ » پس از جذب هسته v و همجوشی با آن، تشکیل گره بسیط [شکن $\sqrt{}$ - v] می‌دهد و در مجاورت وند نمود کامل قرار می‌گیرد. بنابراین، واژه‌گونه «šekas» اجازه درج مؤخر می‌یابد. در جمله (۳۸ - ب)، گره [شکن $\sqrt{}$ - v] در مجاور وند سببی حضور یافته است و از این رو، طبق جدول (۱۴)، محیط برای درج واژه‌گونه «šek» مهیاست که فارغ از زمان دستوری، صرفاً در مجاورت وند سببی آشکار می‌شود. وضعیت در نمونه (۳۸ - پ) اندکی متفاوت است. در این جمله، ریشه نامفعولی «شکن $\sqrt{}$ » با الحاق به هسته ناملفوظ سببی، افزایش ظرفیت یافته است.

1. Causative Phrase (CausP)

2. transitive-unaccusative doublet

براین اساس، پیش از درج مؤخر واژها، ابتدا گره بسیط [شکن√ - v] با هسته Caus نیز همجوشی می‌کند تا گره هدف [شکن√ - v - Caus] شکل بگیرد. تعبیر دیگر این گره این است که مفهوم «شکستن» (شکن√) با مقوله فعلی (v)، ارزش صرفی نحوی سببی (Caus) یافته است. از آنجا که زنجیره مذکور، به عنوان یک گره هدف، بار دیگر در مجاورت وند نمود کامل قرار گرفته است، واژگونه «šekas» اجازه درج می‌یابد. بازنمایی خطی فعل‌های سببی دو جمله (۳۸ - ب و پ) را که به ترتیب با درج چهار و سه واژ تحقق می‌یابند، در زیر ملاحظه می‌کنیم:

(۳۹). فرایند همجوشی و درج مؤخر:	(۴۰). فرایند همجوشی و درج مؤخر:
حال کامل سببی با وند آشکار (شکانه است)	حال کامل سببی با وند صفر (شکسته است)
[شکن√ - v] + Caus + Part + [باش√ - T]	[شکن√ - v - Caus] + Part + [باش√ - T]
↓ ↓ ↓ ↓	↓ ↓ ↓ ↓
شک ان ده است	شکس ته است

واژگونه «šek» که در (۳۹) بازنمود یافته، همان گونه‌ای است که در هر دو فعل حال و گذشته «می‌شکانم/ می‌شکندم» حضور می‌یابد و مشخصه صوری آن، تابعی از حضور وند سببی است، و نه عنصر زمان دستوری (نکته جالب این که تأثیر عنصر سببی بر واژگونه‌گی ریشه، منحصر به فارسی نیست و برای نمونه، یو (5: 2017) به پدیده مشابهی در زیرشاخه‌های زبان بانتو اشاره می‌کند). در بازنمایی بالا، صورت انتزاعی «De» که گونه زیربنایی پسوند نمود کامل است، در نمونه‌های (۳۹) و (۴۰) با توجه به محیط واجی پیش از خود، به ترتیب، با گونه‌های عینی «ده» و «ته» بازنمود یافته است. هسته T نیز با مجموعه مشخصه‌های صوری [حال، سوم شخص مفرد] که حامل وجه اخباری است، پس از همجوشی با «باش√»، به واژ آمیخته «است» که می‌تواند همه مشخصه‌های گره هدف را تخلیه کند، اجازه درج می‌دهد. چنانچه گونه آزاد «ه» به جای «است» در گره هدف می‌نشست، ساخت‌های «او گلدان را شکانه/ شکسته» تولید می‌شدند.

نکته تکمیلی آن که در تولید جملات التزامی «شاید او گلدان را شکانه باشد/ شکسته باشد»، هسته T با مجموعه مشخصه‌های [حال، سوم شخص مفرد] حامل وجه التزامی است و با گره «باش√» همجوشی نمی‌کند. بنابراین، در مرحله درج مؤخر، در ذیل گره «باش√»، واژگونه «باش» که برای حضور در محیط وجه دستوری التزامی مناسب است، بازنمود می‌یابد و در هسته T نیز پسوند مطابقه (شناسه سوم شخص مفرد) درج می‌شود.

واپسین موضوع این که در ساخت موسوم به عبارت وصفی در نمونه‌های (۸ - الف و ب)، با گروه زمان ناخودایستا مواجه‌ایم. به گفته دیگر، هسته گروه زمان در چنین ساختاری فاقد مشخصه زمان و شخص و شمار است و از این رو، نه تنها مشخصه زمانی برای جذب از سوی فعل اصلی وجود ندارد، بلکه به همین دلیل، حتی هسته گروه نمود (ریشه «باش√») که قرار است میزبان وندهای زمان و مطابقه (شناسه) باشد، اصلاً تظاهر نمی‌یابد. پیامد این سخن آن که در تولید جمله زیر، یک فرایند همجوشی میان مجموعه ناملفوظ [T-Asp] و هسته Part در درون بند اداتی صورت می‌گیرد تا بدین ترتیب، از فعل «خورده»، مستقل از هر نوع زمان دستوری، تعبیر کامل شدن رویداد حاصل شود: (۴۱). همه بیماران دارویشان را سر ساعت **خورده**، به موقع **خوابیدند**/ می‌خوابند.

بازنمایی خطی این فرایند که در آن هسته گروه زمان فاقد دو مشخصه زمان و مطابقه (شخص و شمار) است و هسته گروه نمود نیز از فعل کمکی «باش√» میزبانی نمی‌کند، به صورت زیر خواهد بود:

(۴۲). فرایند همجوشی و درج مؤخر در بند ناخودایستای وصفی:	
[خور√ - v] + [Part - Asp - T] (-Tense, -Agr)	
↓ ↓	
خور ده	

در ساخت صفت‌های مرکب حامل نمود کامل نیز فرایند مشابهی سبب می‌شود که تعبیر کامل شدن رویداد از صفت مورد نظر به دست آید. مثلاً، در تقابل «درس خوان / درس خوانده» یا «پیش تاز / پیش تاخته»، حضور وند «ده-ته» در هسته PartP، که از سوی فرافکن AspP، با هسته ناملفوظ، مجوزدهی شده است، مفهوم تکمیل فرایند «خواندن» یا «تاختن» را به عضو دوم این جفت‌ها اعطا می‌کند.

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به توصیف و تبیین ساخت‌های حامل عنصر نمود کامل که در سنت دستور زایشی وند «en-» خوانده می‌شود، پرداختیم و به‌ویژه بر ساختمان افعالی تمرکز کردیم که از صورت موسوم به «صفت مفعولی» فعل اصلی و فعل کمکی «بودن» (ریشه «باش/ل») تشکیل می‌شوند. در این روند، ضمن بررسی اجمالی پیشینه پژوهش و معرفی ساخت‌های متنوعی که با حضور وند یادشده تولید می‌شوند، بر پایه شواهد زبانی استدلال کردیم که وند نمود کامل در فارسی دارای یک گونه زیربنایی «De» است که با توجه به واگذاری یا بی‌واکی محیط پیش از خود، به یکی از دو صورت «ده-ته» تظاهر می‌یابد. پیامد این سخن آن که پسوند نمود کامل متشکل از عنصر زمان گذشته و پسوند «ه» نیست و بنابراین، صورتی که دستورنویسان فارسی آن را صفت مفعولی یا گاهی اسم مفعول می‌نامند، از ستاک گذشته فعل مشتق نمی‌شود. یافته‌های این بخش نشان دادند که در تولید ساخت‌های کامل، واژگونه‌ای از ریشه که برای درج در مجاورت واج شامل [D] مناسب است و از جمله در کنار وند نمود کامل می‌نشیند، در سطح آوایی تحقق می‌یابد. پس از این بحث، به بررسی ماهیت فعل دستوری در افعالی مانند «خورده است / بود / باشد» پرداختیم و در تقابل با تحلیل طالقانی (2008) نشان دادیم که صورت‌های صرفی فعل «باش» در ساخت‌های مد نظر، در شمار افعال کمکی اند و بنابراین، برخلاف ساختار محمول‌های مرکب، این فعل را نمی‌توان در گروه افعال سبک قرار داد و در هسته گروه فعلی کوچک نشانند.

در بخش چهارم پژوهش، دستاوردهای بخش سوم را در چارچوب نظریه ناواژه‌گرای صرف توزیعی تحلیل کردیم و ضمن معرفی فرافکن نقش‌نمای حرف که جایگاه درج پسوند نمود کامل است، تصریح کردیم که براساس شرط پیوند کمینه، فعل اصلی در ساخت‌های کامل امکان جذب وند زمان گذشته را ندارد. طبق این تحلیل، عنصر زمان دستوری، خواه دارای مشخصه حال باشد، خواه گذشته، صرفاً بر روی فعل کمکی حضور می‌یابد و در ساختار حال کامل اخباری (موسوم به ماضی نقلی)، هسته گروه زمان با هسته گروه نمود کامل همجوشی کند تا امکان درج یک واژه‌بست آمیخته مناسب یا تظاهر واژه آمیخته «است» (متشکل از ریشه «باش/ل» و مشخصه‌های دستوری هسته گروه زمان) برای تخلیه مشخصه‌های گره هدف فراهم آید. این بحث را با اشاره به همنشینی وندهای سببی و نمود کامل در افعالی چون «شکانه است / باشد» و «شکسته است / باشد» به پایان بردیم. نکته واپسین آن که با توجه به رویکرد صوری مقاله حاضر، ترجیح داده‌ایم تا برخلاف تحلیل اسلامی (۱۳۹۸)، از به کار بردن اصطلاح «زمان‌های کامل» بپرهیزیم و نشان دهیم که افعال میزبان وند نمود کامل، از تعامل مشخصه‌های صرفی نحوی زمان، نمود، وجه (و البته مطابقه) تشکیل می‌شوند. در بندهای اداتی موسوم به عبارت وصفی، از میان مشخصه‌های یادشده، صرفاً عنصر نشانگر نمود کامل بر روی فعل اصلی باز نمود می‌یابد و فعل کمکی که حامل مشخصه‌های دستوری زمان، وجه و مطابقه است، در این بندهای ناخودایستا حضور ندارد.

کتابنامه

- ابوالقاسمی، محسن (۱۳۸۵). دستور تاریخی زبان فارسی [چاپ پنجم]. تهران: انتشارات سمت.
- اسلامی، محرم (۱۳۹۸). ساختمان صرفی فعل فارسی در زمان‌های کامل. *پژوهش‌های زبان‌شناسی*. س ۱۱، ش ۱ (۲۰): ۱-۱۴.
- انوری، حسن و حسن احمدی گیوی (۱۳۶۷). *دستور زبان فارسی ۱*. تهران: مؤسسه انتشارات فاطمی.
- انوشه، مزدک (۱۳۹۹). ستاک بی ستاک: توزیع واژگونه‌های فعلی بر پایه نظریه صرف توزیعی. *پژوهش‌های زبانی*. س ۱۱، ش ۲: ۳۰-۴۸.

- انوشه، مزدک (۱۴۰۰). صرف در نحو: از کمینه‌گرایی تا صرف توزیعی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- بهرامی، فاطمه و مونا ولی‌پور (۱۴۰۰). صفت فعلی در فارسی: حامل زمان یا نمود؟ پژوهش‌های زبان‌شناسی. ۱۳ (۲)، ش ۲۵: ۵۱-۷۶.
- حسن دوست، محمد (۱۳۹۳). فرهنگ ریشه‌شناختی زبان فارسی. تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی، نشر آثار.
- رحیمی‌فر، منصور، والی رضایی و رضوان متولیان (۱۳۹۸). نگرشی نقشی - رده‌شناختی به کارکرد ساخت‌های کامل در زبان فارسی. دوفصلنامه زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان. ۱۱، ش ۱ (۲۰): ۱۱۱-۱۳۹.
- سامعی، حسین و ملیحه تفسیری (۱۳۹۳). الگوهای ساخت واژه در زبان فارسی. تهران: نشر آثار.
- شریعت، محمدجواد (۱۳۶۴). دستور زبان فارسی. تهران: اساطیر.
- صادقی، علی‌اشرف و غلامرضا ارژنگ (۱۳۵۸). دستور سال دوم متوسطه عمومی و فرهنگ و ادب. تهران: انتشارات آموزش و پرورش.
- طباطبایی، علاءالدین (۱۳۸۸). ساختمان واژه و مقوله دستوری. تهران: پژوهشگاه فرهنگ.
- طباطبایی، علاءالدین (۱۳۹۵). فرهنگ توصیفی دستور زبان فارسی. تهران: فرهنگ معاصر.
- عموزاده، محمد و حدائق رضایی (۱۳۹۱). بررسی مفاهیم وجهی زمان دستوری در زبان فارسی. پژوهش‌های زبانی. ۳، ش ۱: ۵۳-۷۶.
- فرشیدورد، خسرو (۱۳۸۲). دستور مفصل امروز برپایه زبان‌شناسی جدید. تهران: انتشارات سخن.
- مشکوه‌الدینی، مهدی (۱۳۸۴). دستور زبان فارسی: واژگان و پیوندهای ساختی. تهران: انتشارات سمت.
- مفیدی، روح‌الله و زینب ربانی (۱۳۹۹). تعامل خوانش ماضی نقلی با گونه رویداد افعال ساده در زبان فارسی. پژوهش‌های زبان‌شناسی. ۱۲، ش ۱: ۱۹۷-۲۱۶.
- مکارمی، ژاله، شجاع تفکری رضایی و والی رضایی (۱۳۹۹). تعامل افعال ایستا و نمودهای دستوری در زبان فارسی؛ رویکردی نقش‌گرا. پژوهش‌های زبان‌شناسی. ۱۲، ش ۲ (۲۳): ۷۷-۹۶.
- وحیدیان کامیار، تقی و غلامرضا عمرانی (۱۳۷۹). دستور زبان فارسی (۱). تهران: انتشارات سمت.
- ویسی حصار، رحمان و بابک شریف (۱۳۹۸). معنی‌شناسی و کاربردشناسی حال کامل در زبان فارسی. پژوهش‌های زبان‌شناسی. ۱۱، ش ۱ (۲۰): ۱۵-۳۲.
- Alexiadou, A. (2016). Building words. In: D. Siddiqi and H. Harley (Eds). *Morphological Metatheory* (223-236). Amsterdam: John Benjamins Publishing
- Abolghassemi, M. (2006). *A Historical Grammar of the Persian Language* [5th Ed.]. Tehran: Samt. [In Persian]
- Amuzadeh, M. and H. Rezaei (2013). Modal Functions of Tense in Persian. *Journal of Language Research* 3(1), 53-76. [In Persian]
- Anagnostopoulou, E. (2017). Voice, manners, and results in adjectival passives. In: R. D'Alessandro, I. Franco, and Á.J. Gallego (Eds). *The Verbal Domain* (105-128). Oxford: Oxford University Press.
- Anderson, G. (2006). *Auxiliary Verb Constructions*. Oxford: Oxford University Press.
- Anoushe, M. (2020). There is no Stem: the Distribution of Verbal Allomorphs, A Distributed Morphology Analysis. *Journal of Language Research*, 11(2), 25-48. [In Persian]
- Anoushe, M. (2021). Morphology in Syntax: From Minimalist to Distributed Morphology [In Persian]
- Anvari H. and H. Ahmadi Givi (2011). *Persian Grammar* [4th Ed]. Tehran: Fatemi. [In Persian]
- Aronoff, M. and Fudeman, K. (2011). *What is Morphology?* Oxford: Blackwell Publishing.
- Bahrami, F. and M. Valipour (2022). Past Participle in Persian: Contain Tense or Aspect? *Journal of Researches in Linguistics*, 13(2), 51-76. [In Persian]
- Bauer, L. (2016). Classical Morphemics: Assumptions, Extensions, and Alternatives. In: A. Hippisley and G. Stump (Eds). *The Cambridge Handbook of Morphology* (331-355). Cambridge: Cambridge University Press.
- Blevins, J.P. (2016). *Word and Paradigm Morphology*. Oxford: Oxford University Press.
- Boyé, G. and Schalchli, G. (2016). The Status of Paradigms. In: A. Hippisley and G. Stump (Eds). *The Cambridge Handbook of Morphology* (206-234). Cambridge: Cambridge University Press.

- Brown, K. & Miller, J. (2013). *The Cambridge Dictionary of Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Embick, D. (2015). *The Morpheme*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Embick, D. (2017). On the Targets of Phonological Realization. In: V. Gribanova and S.S. Shih (Eds). *The morphosyntax-phonology connection: Locality and Directionality at the Interface* (255–284). Oxford: Oxford University Press.
- Embick, D. and Noyer, R. (2007). Distributed Morphology and the syntax/morphology interface. In: G. Ramchand and C. Reiss (Eds). *The Oxford Handbook of Linguistic Interfaces* (289–324). Oxford: Oxford University Press.
- Emonds, J. (2006). Adjectival Passives: The Construction in the Iron Mask. In: M. Everaert and H.V. Riemsdijk (Eds). *The Blackwell Companion to Syntax* (I: 16-60). Oxford: Blackwell Publishing.
- Eslami, M. (2018). Morphological Structure of Persian Verb in Perfect Tenses. *Journal of Researches in Linguistics*, 11 (1), 1-14. [In Persian]
- Farshid-Vard, Kh. (2003). *A contemporary detailed Grammar*. Tehran: Sokhan. [In Persian]
- Gelderen, E.V. (2017). *Syntax An Introduction to Minimalism*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Halle, M. and Marantz, A. (1993). Distributed Morphology and the pieces of inflection. In: K. Hale and S.J. Keyser (Eds). *The View from Building 20. Essays in Linguistics in Honour of Sylvain Bromberger* (111–176). Cambridge, MA: MIT Press.
- Halle, M. and Marantz, A. (1994). Some key features of Distributed Morphology. In: A. Carnie and H. Harley (Eds). *Papers on Phonology and Morphology* (MIT Working Papers in Linguistics 21), 275–288. Cambridge, MA: MITWPL.
- Harley, H. (2017). The “bundling” hypothesis and the disparate functions of little v. In: R. D’Alessandro, I. Franco, and Á.J. Gallego (Eds). *The Verbal Domain* (3-28). Oxford: Oxford University Press.
- Hassandoust, M (2014). *An Etymological Dictionary of the Persian Language*. Tehran: Academy of Persian Language and Literature. [In Persian]
- Julien, M. (2007). On the Relation between Morphology and Syntax. In: G. Ramchand and C. Reiss (Eds). *The Oxford Handbook of Linguistic Interfaces* (209–238). Oxford: Oxford University Press.
- Kiparsky, P. (2017). The Morphology of the Basque Auxiliary. In: V. Gribanova and S.S. Shih (Eds). *The morphosyntax-phonology connection: Locality and Directionality at the Interface* (361–400). Oxford: Oxford University Press.
- Legate, J.A. (2008). Warlpiri and the theory of second position clitics. *Natural Language & Linguistic Theory* 26 (1), 3-60.
- Makaremi, Zh., Sh. T. Rezayi and V. Rezaei (2020). Interaction of State Verbs and Grammatical Aspect Types in Persian: A Functional Approach. *Journal of Researches in Linguistics*, 12 (2), 73-96. [In Persian]
- Meshkato-Dini, M. (2005). *Persian Grammar: The Lexical Categories and Merge*. Tehran: Samt. [In Persian]
- Mofidi, R., and Z. Rabbany (2020). The Interaction between ‘Present Perfect’ Interpretation and Simple Verbs’ Event Type in Persian. *Jouranal of Researches in Linguistics*, 12 (1), 197-216. [In Persian]
- Rahimifar, M., V. Rezai, R. Motavalian (2019). A Functional-Typological Approach to Perfect Constructions in Persian. *Journal of Linguistics and Khorasan Dialects*, 11 (1), 111-139. [In Persian]
- Sadeghi, A. A. and G. Arjang (1979). *Grammar: for the 4th Grade of High School*. Tehran: Sazman-e-Ketabha-ye-Darsi. [In Persian]
- Samei, H. and M. Tafhiri (2014). *Word Formation Patterns in Persian*. Tehran: Academy of Persian Language and Literature. [In Persian]
- Shari’at, M. J. (1985). *Persian Grammar*. Tehran: Asatir. [In Persian]
- Siddiqi, D. (2009). *Syntax within the Word*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Spencer, A. and Zwicky, A. (2001). *The Handbook of Morphology*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Svenonius, P. (2016). Spans and words. In: D. Siddiqi and H. Harley (Eds). *Morphological Metatheory* (201-222). Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Tabatabayi, A. (2009). *Word Construction and Grammatical Category*. Tehran: Academy of Farhang. [In Persian]
- Tabatabayi, A. (2016). *A Glossary of Persian Grammar*. Tehran: Mo’aser. [In Persian]
- Taleghani, A.H. (2008). *Modality, Aspect and Negation in Persian*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Thompson, L.C. (1987). *A Vietnamese Reference Grammar*. Honolulu: University of Hawai’i Press.
- Vahidian Kamyar, T. and G. Omrani (2001). *Persian Grammar Vol. 1*. Tehran: Samt. [In Persian]
- Veisi Hasar, R., B. Sharif (2019). Semantics and Pragmatics of Present Perfect Tense in Persian. *Journal of Researches in Linguistics* 11(1), 15-32. [In Persian]
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaca, Cornell University Press.
- Yu, A.C.L. (2017). Global Optimization in Allomorph Selection. In: V. Gribanova and S.S. Shih (Eds). *The morphosyntax-phonology connection: Locality and Directionality at the Interface* (3–28). Oxford: Oxford University Press.
- Zagona, K. (2013). Tense, aspect, and modality. In: M. den Dikken (Ed). *The Cambridge Handbook of Generative Syntax* (746-792). Cambridge: Cambridge University Press.